Влада — Радам!

Голос України

Газета Верховної Ради Української РСР ◆ № 17 ◆ П'ятниця, 25 січня 1991 року ◆ Ціна 10 коп.

КОЛИ МИ ПРОЩАЛИСЯ З ПРАЦІВНИКАМИ ШАХТИ ІМЕНІ 60-РІЧЧЯ РАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ, ЩО НА СТОЛИЦІ ДОНЕЦЬКА, ОДИН З ГІРНИКІВ МОВИВ: — ДОБРЕ, ЩО ЛЕОНІД МАКАРОВИЧ СВОЇМИ ОЧИМА ГЛЯНУВ НА НАШЕ ЖИТТЯ-БУТТЯ. ТЕПЕР ЙОМУ ЛЕГШЕ ЗРОЗУМІТИ, ЧИМ МИ НЕ ВДОВОЛЕНІ І ЩО ВИКЛИКАЄ НЕСПОКІЙ У НАШОМУ КРАЇ. А НЕВДОВОЛЕНІ ШАХТАРІ ОДНИМ: НЕМОЖЛИВІСТЮ ДАЛІ ПРАЦЮВАТИ І ЖИТИ В УМОВАХ, ЩО СКЛАЛИСЯ ОСТАННІМ ЧАСОМ...

(ПРОДОВЖЕННЯ МАТЕРІАЛУ ПРО ПЕРЕБУВАННЯ ГОЛОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УРСР Л. КРАВЧУКА В ШАХТАРСЬКОМУ КРАЇ ЧИТАЙТЕ НА 2-й СТОР.).

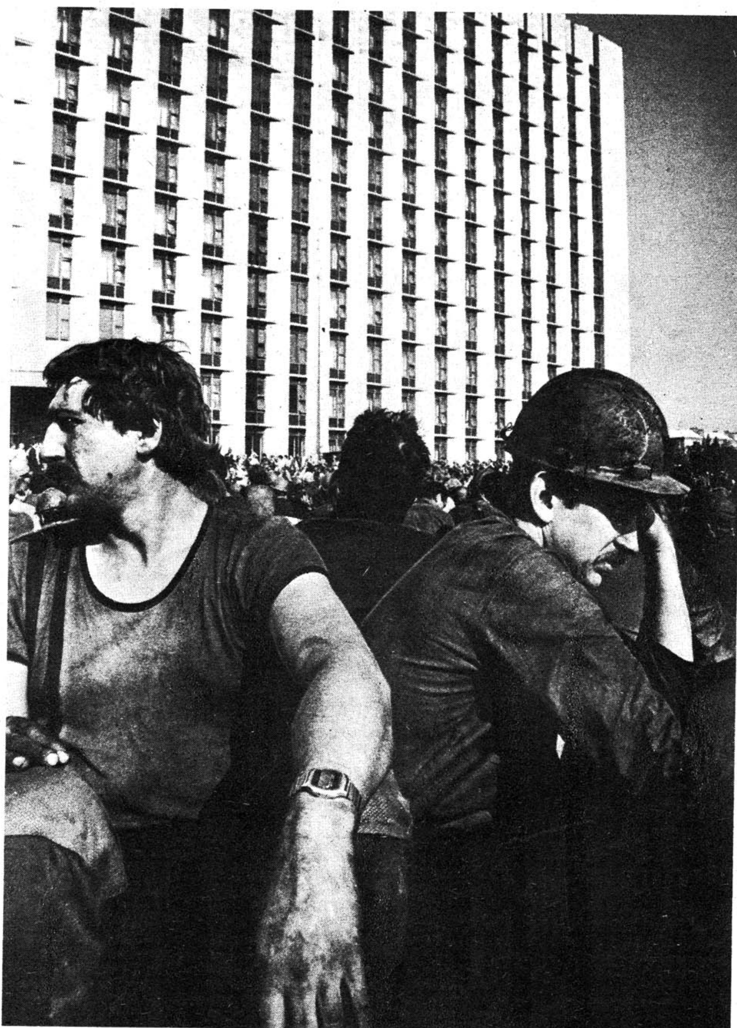
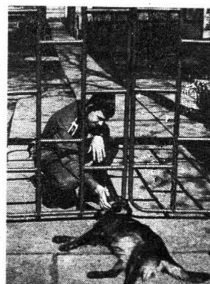

Фото Олександра КЛИМЕНКА.

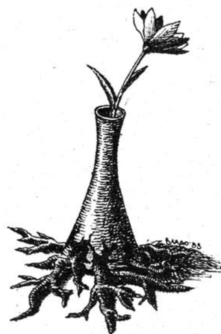

Суспільство помітно збідніло матеріально.

Армія, що б там не говорили, — теж.

Що робити? Збагачуватись? А заради чого? Можливо, важливіше — не втратити духовний потенціал, те, що так мало важить у державному та воєнному бюджеті — і що важить так багато на терезах нашого майбутнього.

Фоторепортаж, зроблений в одному з військових училищ — на 9-й сторінці

Що з тобою робиться, Дарнице? Ти ж була найкрасивішою й екологічно чистою лівобережною частиною Києва. А тепер під натиском «цивілізації» відступає колись чудовий сосновий ліс. Ні вдень, ні вночі не перестають димити велетенські труби підприємств-забруднювачів. Як же бути далі? Відповідь на це читайте у матеріалі спеціального кореспондента Володимира Олефіренка на 10-й сторінці.

Інформаційний кур'єр: Телетайп. Телекс. Телефакс

ПРОЙШЛО спільне засідання колегії міністерства охорони здоров'я і президії Академії наук УРСР.

РІШЕННЯМ держкомісії Ради Міністрів СРСР по продовольству і закупівлях Дніпропетровський та Харківський сільськогосподарські інститути отримали статус державних аграрних університетів.

РАДНИК Президента СРСР В. Загладін на прес-конференції в національних зборах Франції заявив, що зовнішня і внутрішня політика СРСР залишається незмінною.

ПРОКУРАТУРА УРСР провела перевірку виконання Закону «Про кооперацію в СРСР» з метою усунення виявлених порушень законності, причин і умов, що їм сприяють, органами прокуратури внесено близько 700 подані і приписів на адресу керівників, 650 чоловік притягнуто до матеріальної і дисциплінарної відповідальності.

ГОЛОС України

Газета Верховної Ради Української РСР

Головний редактор Сергій ПРАВДЕНКО

Редколегія:
Олександр БІЛИК заступник редактора
Анатолій ГОРЛОВ заступник редактора
Олександр ЄМЕЛЬЯНОВ член-кореспондент АН УРСР
Володимир КРАСНОДЕМСЬКИЙ
Леонід САМОЙЛЕНКО заступник редактора
Борис СИДОРЕНКО заступник редактора
Анатолій СОЛОНСЬКИЙ
Віталій СУДДЯ відповідальний секретар

Засновник — Верховна Рада Української РСР.

Адреса редакції: УРСР, 252047 Київ-47, вул. Нестерова, 4
Рукописи не рецензуються і не повертаються.
Думки авторів публікацій у «Голосі України» не завжди збігаються з точкою зору редакції.

Індекс 60955.
Тираж 165.650.
Передплатна ціна на рік 19 крб. 60 коп.

УВАГА!
З зв'язку з технологією випуску газети другий «зошит» (9—16 стор.) вкладено між 4 і 5 сторінками.

ДІЯТИ РАЗОМ

ГОЛОВА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УРСР Л. КРАВЧУК ЗАВЕРШИВ ПОЇЗДКУ ПО ШАХТАРСЬКОМУ КРАЮ

Слово честі, при такому соціальному напруженні в шахтарському краї ми навіть не сподівалися, що зустрічі Л. Кравчука в трудових колективах проходитимуть так спокійно і мирно. Більше того, люди не раз підкреслювали: годі плакатися на свою долю, перестаньмо шукати винних і ворогів, пора братися за працю, бо добро, якого хочемо, саме по собі не прийде.

А цих зустрічей наприкінці свого перебування в Донецькій та Луганській областях у Л. Кравчука було дуже рясно: Комунарський коксохімічний комбінат, виробниче об'єднання «Луганськтепловоз», Луганська трикотажна фабрика, участь у роботі сесії Луганської обласної Ради народних депутатів, розмови з людьми де завгодно: на заводській прохідній, у цеху, на вулиці, навіть у готелі. І скрізь запитання, запитання...

Характер цих запитань визначити легко і приємно: ділові, конкретні, спрямовані тільки на добро, а не на те, щоб допекти гостя, зайвий раз розпалити недобрі пристрасті.

Сьогодні всі приходимо до висновку: для виходу з економічних і соціальних негараздів, як ніколи, потрібні спокій, злагода, праця. Одна з робітниць виробничого об'єднання «Луганськтепловоз» так і заявила:

— У залі Верховної Ради окремі депутати кричать: «Ми вимагаємо слова». А ми вимагаємо, щоб у нас були порядок, спокій, можливість працювати і жити.

Є над чим нині думати і Верховній Раді, і уряду республіки. Ті, що сприйняли демократію у спотвореному вигляді, довели наше господарство до тієї стадії, коли воно просто захлинається від аритмії, зношення машин, запущеності соціальної сфери.

Характерна ситуація на виробничому об'єднанні «Луганськтепловоз»: там і досі діють машини Гартмана, встановлені в цеху сто років тому. Правда, справно-таки працюють, чого не скажеш про наші — молодшого покоління, але які теж мають сиву бороду.

Допікають суміжники. Уже стало ледь не модою не тільки запізнюватися з поставками, а взагалі ігнорувати свої зобов'язання. Л. Кравчук підкреслив: це об'єднання унікальне, воно єдине в країні випускає тепловози, які фактично на своїх плечах тримають усі вантажні й пасажирські перевезення. Стане завод, зупиниться й життя залізниць. Ми негайно, заявив Голова Верховної Ради, втрутимось у проблеми підприємства, не дамо йому занепасти, тим більше, що поставляють йому метал наші ж українські заводи.

Важке враження справляє і Комунарський коксохімічний комбінат. Де б не ходив, густий дим виїдає очі. Обладнання теж дідівського віку, от-от зупиниться. Уклали контракт з німцями — теж будівництво затягується з вини наших суміжників. Де ж вихід з становища? Леонід Макарович переконаний: у дальшому розвитку принципів державного суверенітету республіки, коли треба менше сподіватися на благодійність союзних відомств, а більше брати на себе. Він енергійно підтримав ідею: зібратися разом шахтарям та металургам і з урядом розв'язувати отой заплутаний клубок проблем.

Що не підприємство, що не людина — злободенні, нагальні думки. Всі вони, як підкреслив Голова, спонукають Верховну Раду діяти енергійно, наближено до конкретного людського буття.

Анатолій КРАСЛЯНСЬКИЙ, Леонід САМОЙЛЕНКО, спеціальні кореспонденти «Голосу України».

Заява Президента СРСР М. С. ГОРБАЧОВА

Товариші! Криза, морально-політична напруженість у суспільстві, події, які призвели до жертв, вимагають прямої і відвертої розмови. В деякої частини суспільства проявляється нерозуміння і навіть небажання розуміти політику Президента.

Трагічний оборот, в який вилилось протистояння в Литві, а в останні дні в Ризі, я, як і всі, глибоко переживаю. Висловлюю найщиріші співчуття сім'ям, кого торкнулася ця біда. Обставини, пов'язані з застосуванням зброї, мають бути ретельно розслідувані і оцінені по закону.

Перше і головне, що я хочу сказати, зводиться ось до чого. Події, які відбулись у Вільнюсі і Ризі, ні в якому разі не є вираженням лінії президентської влади, заради якої вона була створена. І тому рішуче відводжу будь-які спекуляції, всі підозри і наклепи з цього приводу.

Ні внутрішня, ні зовнішня політика не зазнала змін. Все залишається, як сформульовано в документах і офіційних заявах керівництва.

Події в Прибалтиці виникли в обстановці найжорстокішої кризи. Протизаконні акти, нехтування самої Конституції, зневажання указів Президента, грубе порушення громадянських прав, дискримінація людей іншої національності, безвідповідальна поведінка щодо армії, військовослужбовців та їх сімей створили те середовище, ту атмосферу, де такого роду сутички і побоїща дуже легко можуть виникати з найнесподіваніших приводів.

Ось де джерело трагедії, що сталась, а не в якихось міфічних наказах зверху. Саме так сталось і в першому, і в другому випадку.

Як Президент бачу головне завдання в тому, щоб не допустити ескалації протиборства, нормалізувати обстановку, добитися згоди і співробітництва.

У цьому зв'язку необхідне таке:

— Повинні бути скасовані антиконституційні закони Верховних Рад і постанови урядів республік, і насамперед ті, які порушують права людини.

— Будь-які громадські організації, комітети і фронти, з якими б програмами вони не виступали, можуть претендувати на прихід до влади лише конституційним шляхом, без застосування насильства. Будь-які спроби апелювати до збройних сил у політичній боротьбі неприпустимі.

— Має бути абсолютно покінчено з дискримінаційними заходами щодо військових частин, дислокованих на території республік, з просто ганебним ставленням до сімей і дітей військовослужбовців. Відповідно до існуючих на сьогоднішній день союзних законів війська перебувають там, де це диктується вимогами оборони та безпеки країни.

— Відносини цивільних властей з військовими повинні будуватись тільки на основі законів Союзу РСР.

Разом з тим неприпустимі ніякі самовільні дії з боку військ. Обов'язок і честь командирів усіх ступенів — діяти тільки за наказом, виявляти витримку, не піддаватись на провокації, зміцнювати дисципліну серед підлеглих.

— Підтверджуючи конституційне право республіки вийти з Союзу, ми не можемо дозволити ні стихії в цій справі, ні сваволі — навіть з боку обраних органів. Вихід може бути тільки на основі волевиявлення всього населення — референдуму, і в результаті процесу, передбаченого законом.

У зв'язку з сказаним є необхідність повернутись до обговорення ситуації в Прибалтиці на Раді Федерації.

Події останніх днів були використані певними колами для нагнітання обстановки під приводом правого повороту, що нібито відбувається, і небезпеки диктатури.

Я рішуче відкидаю ці домисли. Завоювання перебудови, демократизації, гласності були і залишаються неминущими цінностями, на варті яких стоятиме президентська влада.

Це, звичайно, не означає, що ми можемо проходити мимо, залишати без уваги, коли засоби пропаганди, так, саме пропаганди — давайте називати речі своїми іменами — умисно використовуються для провокування хаосу, паніки, національної ворожнечі, для протиставлення народу армії, для закликів не рахуватися з законом.

Події в Прибалтиці спекулятивно використовуються як привід для постановки питання про розчленування наших збройних сил, створення армій республік.

Такі безвідповідальні заяви таять у собі серйозну небезпеку, особливо якщо вони виходять від керівництва РРФСР.

Думаю, кожна розумна людина розуміє, чим це могло б обернутись для нашої країни і всього світу.

М'яко кажучи, дивний і безглуздий вигляд мають поклони до закордону, до Організації Об'єднаних Націй із запрошенням вирішувати за нас справи, які ми самі можемо і повинні вирішувати.

Ми відкрили своє суспільство для співробітництва і взаємодії з усім світом, будемо й далі вірними взятому зовнішньополітичному курсу. Однак внутрішні проблеми країни повинні вирішуватись тільки радянським народом і ніяким іншим.

Не можу не сказати, що і за рубежем нерідко однобічно тлумачаться події, які відбуваються, причому — у ряді випадків у манері, яка нагадує ідеологічну війну колишніх часів. Багато хто там, як і в нас, сприйняв їх неадекватно, побачив у них поворот у політиці радянського керівництва.

Сумно і небезпечно, якщо в результаті такої неправильної інтерпретації буде поставлено під загрозу досягнуте в міжнародних відносинах за останні роки.

У ході гострої полеміки, що розгорнулась у країні останніми днями, здорові голоси нагадують, що головне сьогодні — це політична стабільність, твердий правовий порядок і дисципліна, нормалізація в економіці, рішуче просування до ринку, демократичне перетворення нашої багатонаціональної держави. Я поділяю таку позицію.

У суспільстві дедалі більше усвідомлюється, що не демонстрації, мітинги, страйки, не розпалювання політичних пристрастей і конфронтації виведуть країну з кризи, а сумлінна праця і громадянська згода.

До цього я закликаю всіх громадян своєї країни.

ТЕРНИСТИЙ ШЛЯХ ДО СУВЕРЕНІТЕТУ

Референдум призначено. Що далі?

Суть офіційного, як його нарекли «президентського», проекту Союзного Договору полягає в намаганні залишити все, як було. Знову ж таки насильно утримати таку унікальну країну, якою є нинішній Радянський Союз, на словах на федеральній, а практично на унітарній основі під егідою Центру, який ще до підписання Договору почав поспіхом зосереджувати в своїх руках необмежену владу й надзвичайні повноваження у вигляді президентського правління.

Творці такого Союзу ніяк не можуть збагнути, що сьогоднішня радянська федерація — це об'єднання не земель, кантонів чи штатів, а понад сто народів і народностей зі своєю історичною територією, які представляють духовні цінності й культуру Європи та Азії, майже всі відомі релігії світу, пройшли власний історичний шлях і перебувають на різних рівнях розвитку. Саме з цим не рахуються прибічники збереження федерації.

На мою думку, взагалі розробка в Центрі й наступне обговорення на з'їзді народних депутатів СРСР проекту нового Союзного Договору—акція, м'яко кажучи, не зовсім етична й коректна відносно республік. Посилання на те, що республіки брали в цьому участь, недоречні, оскільки це стосується далеко не всіх республік і зокрема України, хоча на сесії Верховної Ради СРСР і з'їзді народних депутатів СРСР голова Палати національностей Верховної Ради СРСР Р. Нішанов стверджував зворотне.

Насправді ж це було так. У серпні минулого року група наукових експертів, у складі якої довелося бути й мені, за дорученням керівництва Верховної Ради УРСР на запрошення Верховної Ради СРСР взяла участь у наукових консультаціях з приводу підготовки проекту нового Союзного Договору. Такі ж групи наукових експертів було запрошено й від інших союзних республік. Але від багатьох республік такі групи не приїхали. Як виявилося, від нас вимагалося підготувати проект нового Союзного Договору й підписати відповідні узгоджувальні протоколи. Наша група, звісно, відмовилася від цього, оскільки ми не були уповноважені на подібні дії, про що офіційно заявили. На одному із засідань експертних груп ми висловили свою особисту позицію щодо майбутнього Союзу як Співдружності суверенних держав і запропонували розробити не один, а декілька варіантів Союзного Договору (федерального, конфедерального, федерально-конфедерального і Співдружності), які могли б стати предметом розгляду парламентів союзних республік і можливого референдуму. На цьому наша участь і завершилась.

Тепер же народам Союзу нав'язують референдум лише з одного варіанта Союзного Договору (федерального), схваленого з'їздом народних депутатів СРСР.

Отже, 17 березня відповідно до постанови Верховної Ради СРСР про проведення загальносоюзного референдуму ми маємо відповісти тільки на одне запитання: «Вважаєте Ви за необхідне збереження Союзу Радянських Соціалістичних Республік як оновленої федерації...». Як видно, в цьому запитанні немає не лише будь-якого вибору, але й відкинута формула самого Президента М. Горбачова про Союз Суверенних держав.

Щодо мене, то я взагалі проти будь-яких політизованих референдумів, які можуть ускладнити й без того вкрай наелектризовану ситуацію в країні. А безальтернативний референдум з такого болючого питання, як державний суверенітет республік, може виявитися тим останнім сірником, який підпалить порохову бочку, на якій ми всі сидимо.

У кінцевому рахунку нам пропонують одне запитання, а фактично вимагають відповідь на багато запитань, які лежать в різних площинах і з яких слід проводити окремі референдуми, тобто бажають одним пострілом вбити зразу п'ять зайців. Адже ми всі маємо висловити своє ставлення і до федерації, й до соціалістичного вибору, й до радянської влади, й головне — до суверенітету своєї республіки. Це просто несерйозно.

Упевнений, що республіки, якщо не забойкотують проведення цього референдуму, то будуть змушені внести до нього певні корективи у вигляді додаткових запитань. Народ має чітко усвідомлювати, за що він голосує. Бо як же відповідати на те запитання людям, які за збереження Союзу, але проти його унітарного устрою, нав'язуваного під виглядом оновленої федерації. Не можна не погодитися з Головою нашої Верховної Ради Л. Кравчуком, який у розмові з головним редактором «Вечірнього Киева» (15 січня 1991 року) з цього приводу сказав: «Якщо говорити про суверенітет, то я з самого початку був проти слова «оновлення» — оновлена федерація чи оживлений Союз. Тому що при оновленні залишається все старе, а підрихтовується фасад. Треба сказати: ми повинні створити Союз Суверенних республік. Ми маємо його будувати на нових підвалинах».

Як на мою думку, то взагалі намагання створити з республік, які оголосили свій державний суверенітет, якусь одну державу чи наддержаву, в якій були б 20—30 Конституцій і президентів, — безперспективні, оскільки в кінцевому рахунку ми завжди будемо мати унітарну державу. Союз держав ніколи не може бути однією державою, бо тоді це вже буде не союз держав, тим паче суверенних, а об'єднання земель, штатів чи кантонів. Це потрібно раз і назавжди зрозуміти й шукати інші шляхи об'єднання й забезпечення спільних інтересів наших народів.

Найсприятливіший варіант майбутнього Союзу — це Співдружність суверенних держав як добровільна їх асоціація, ідея якої все більше й більше завойовує своїх прихильників.

Тільки Співдружність дійсно незалежних і рівноправних держав може об'єднати й заново подружити всі наші народи. Справжня і взаємоповажна дружба можлива лише між рівноправними й незалежними — чи-то державами, чи-то народами, чи окремими людьми.

Добровільна Співдружність держав, об'єднаних на основі спільних інтересів, допоможе вивести наші народи з історичної безвиході, подолати політичну, міжнаціональну й економічну кризу. Основою такого Союзу мають стати передусім міцні горизонтальні взаємовигідні економічні відносини, процес становлення яких, як відомо, вже почався і який, безсумнівно, приведе нас до справжнього спільного ринку, в якому будуть діяти вільні, рівноправні й заінтересовані суб'єкти-республіки. Цей процес дуже скоро виявить і ті спільні інтереси, навколо яких і сформується майбутня Співдружність та її структури.

Головним завданням, на мою думку, для органів Співдружності має стати координація й забезпечення спільних інтересів республік у галузях економіки, стратегічної оборони, зовнішньої політики, екології, зв'язку, транспорту, прав громадян, у справі гарантування за допомогою цільового фінансування відповідних програм.

Отже, не прагнення народів до незалежності і свободи, до державної суверенності розхитує наш нинішній Союз, а навпаки вперте прагнення Центру і його апологетів стати на перешкоді цих устремлінь і залишити все так, як є, може дійсно остаточно його розвалити і, що найстрашніше, надовго посварити наші народи. Це поки що, на жаль, успішно робиться.

Коли кажуть, що весь світ іде до інтеграції, а ми навпаки до самоізоляції й сепаратизму, то посилаються, як правило, на досвід західноєвропейських країн. Але, порівнюючи, забувають сказати про головне — а чи втратили від такої інтеграції країни спільного ринку, наприклад Франція чи Англія, свою суверенність і незалежність? Незважаючи на спільні економічні (ринок), політичні (Європарламент), воєнні (НАТО) структури, такий союз незалежних і суверенних держав набагато міцніший за наш унітарний у всіх аспектах, і в найголовнішому з них — в ньому краще людині і матеріально і духовно, в ньому немає того зубожіння, в якому живе більшість з нас.

Анатолій МАЦЮК,
доктор юридичних наук, керівник групи наукових консультантів Верховної Ради УРСР.

У ЦЕНТРАЛЬНІЙ ВИБОРЧІЙ КОМІСІЇ ПО ВИБОРАХ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ УКРАЇНСЬКОЇ РСР

У зв'язку з призначенням Верховною Радою СРСР на 17 березня 1991 року референдуму СРСР та з метою раціонального використання днів відпочинку трудящих, скорочення матеріальних витрат на проведення повторних виборів і референдуму по Дарницькому виборчому округу № 6 м. Києва Центральна виборча комісія перенесла призначені на 3 березня цього року повторні вибори народного депутата Української РСР замість вибулого по Дарницькому виборчому округу № 6 м. Києва на неділю 17 березня 1991 року — день проведення референдуму СРСР.

«ШМАЙСЕРИ» З ДІДУСЕВИХ СКРИНЬ?

Незважаючи на примирення, яке почалось було у Південній Осетії, у Цхінвалі з новою силою розгорнулись вуличні бої між грузинською міліцією і осетинськими угрупованнями.

За попередніми даними, одержаними з прес-центру МВС СРСР, внаслідок перестрілок 22 січня вбито три чоловіка, кількох поранено. Того ж дня було висаджено в повітря будинок лідера осетинських неформальних збройних формувань.

Через економічну блокаду регіону люди, як і раніше, живуть у надзвичайно складних умовах.

З неофіційних джерел кореспондента ТАРС повідомили, що 22 січня сюди прибув перший підрозділ внутрішніх військ національної гвардії Грузії у складі 80 чоловік. Вони озброєні автоматами «ППШ», «Шмайсерами» — часів Великої Вітчизняної війни і пістолетами «Макарова».

ВІД ДЕРЖАВНОГО БАНКУ СРСР

Про випуск в обіг грошових білетів Державного банку СРСР вартістю 50 і 100 карбованців зразка 1991 року

23 січня 1991 року випускаються в обіг білети Державного банку СРСР вартістю 50 і 100 карбованців зразка 1991 року.

Білети Державного банку СРСР вартістю 100 і 50 карбованців видруковані на папері і мають з одного боку широке біле поле з водяним знаком із зображенням портрета (барельєфа) В. І. Леніна, з протилежного — вузьке біле поле.

Білети 100, 50 карбованців на лицьовому боці мають написи: «Билет Государственного банка СССР». «Банковские билеты обеспечиваются золотом, драгоценными металлами и прочими активами государственного банка». Зверху і знизу білета — багатоколірний бордюр. На зворотному боці є написи вартості білета мовами союзних республік, «Подделка билетов Государственного банка СССР преследуется по закону» і два однакових семизначних номери білета з буквеним позначенням серії.

На білеті Державного банку СРСР вартістю 100 карбованців переважає коричнево-синій колір. На лицьовому боці білета зображені: у лівій стороні — портрет (барельєф) В. І. Леніна коричневого кольору, під ним орнаментальний рисунок, у центральній частині — Державний герб СРСР синього кольору в орнаментальному оформленні, цифри «100» і напис «Сто рублей», внизу справа — цифра «100» у розетці коричневого кольору, у правій стороні білета на нижній частині білого поля вміщено цифри «1991» рожевого кольору і «100» у розетці синього кольору.

На зворотному боці зображені: вид Московського Кремля коричневого кольору, вгорі зліва і справа цифри «100» у невеликих розетках синього кольору, літери «СССР» синього кольору, у середині — цифра «100» у великій розетці синього кольору, напис «Сто рублей» коричневого кольору і під ним — цифра «100» голубого кольору, у лівій стороні на нижній частині широкого білого поля «100» в багатобарвній розетці.

На білеті Державного банку СРСР вартістю 50 карбованців переважає коричнево-зелений колір. На лицьовому боці білета зображені: у лівій стороні — портрет (барельєф) В. І. Леніна коричневого кольору, у центральній частині — Державний герб СРСР червоно-коричневого кольору в орнаментальному оформленні, цифра «50» і напис «Пятьдесят рублей», внизу — дві цифри «50», у правій стороні білета на нижній частині широкого білого поля вміщені цифри «1991» зеленого кольору і «50» у розетці червоно-коричневого кольору.

На зворотному боці зображені: вид Московського Кремля в овальній рамці з орнаментальним графічним оформленням, вгорі рамки — літери «СССР», внизу — цифра «50», під рамкою — напис «Пятьдесят рублей», у лівій стороні білета на нижній частині широкого білого поля цифра «50» у багатобарвній розетці.

Поряд з грошовими знаками, які знаходяться в обігу тепер, зазначені грошові білети обов'язкові до прийому по номіналу державними, кооперативними, громадськими підприємствами, установами, організаціями, колгоспами і окремими особами в усі види платежів, а також установами банків і підприємствами міністерств зв'язку для зарахування на поточні, розрахункові рахунки, у вклади, на акредитиви і для переказу без будь-яких обмежень.

ОЙ, БАНКНОТИ-БАНКРУТИ...

Мал. Сергія ФЕДЬКА.

Дні після Указу Президента СРСР М. Горбачова, що не кажіть, а клопотів додали. Власники банкнотів вартістю 50 і 100 карбованців кинулися обмінювати їх, аби хоч якось врятувати «капітал». Прямуючи до кас і комісій, не забували завітати в редакцію або принаймні зателефонувати, щоб висловити свої думки з приводу. Один з відвідувачів сказав так: я ось приніс у редакцію листа, бо через кілька днів моє обурення вже нікого не цікавитиме... Втім, не думаємо, що воно цікавило когось, оте обурення, до прийняття Указу.

«ГРОШІ СВОЄ ДІЛО ЗРОБЛЯТЬ»

Спираючись на досвід із введенням купонів, упевнений, що обмін грошей у такий спосіб, як його запропонував уряд, не змінить ситуацію на краще. Адже той, хто має багато купюр по 50 і 100 карбованців, просто заплатить кому треба за такий їх обмін. Не будьмо наївними — гроші своє діло зроблять. Якщо вже купони ставали і товаром, і грошима, то грошам сам Бог велів. Крива зростання злочинності стрімко підніметься вгору.

Особисто мене, як і мільйони людей, кого обходили навіть «середні» гроші, цей Указ не стосується. Мені однаково — є він чи немає. А ті, проти кого спрямований він, викрутяться з ситуації при нашому соціалізмові.

Недавно в одній з передач радіостанції «Маяк» висловлювалося побоювання, що до банків західних країн у великій кількості надходять наші радянські карбованці. Тепер вважаю, що то були саме купюри по 50 і 100 карбованців. Тоді диктор сказав, що, мабуть, хтось збирається купити нас усіх з потрохами. Я думав над цими словами кілька днів. Невже мафія своєчасно встигла скористатися новим фінансовим демаршем і він не що інше, як черговé ошуканя трудового народу? Цікаво, що з цього приводу думає наш український уряд?

Київ. **В. УСЕНОК.**

КОНФУЗ НА ДЕРИБАСІВСЬКІЙ

ОДЕСА, 24. (Кор. Укрінформ Ю. Шварцман). Проворнішими від лічильних машин, які виконують банківські операції, виявились минулої ночі співробітники Жовтневого райвідділу міліції Одеси — вони присікли злочинні дії службовців відділення Ощадбанку № 5323 на вулиці Дерибасівській. Відразу після того, як по Центральному телебаченню було оголошено президентський указ про припинення приймання грошових знаків вартістю 50 і 100 карбованців, спритні ощадбанківці спробували «скоригувати» указ глави держави. О 23.40 співробітники райвідділу виявили, що у приміщенні цього відділення ощадбанку знаходяться люди. Для з'ясування обставин на місце події негайно прибув заступник начальника Жовтневого райвідділу капітан міліції М. П. Чекал.

— Не підходити! Усіх перестріляю! — почули представники органів правопорядку погрозу з боку охоронця ощадбанку, який вийняв пістолет, незважаючи на те, що прохання відімкнути двері виходило від міліціонерів у формі і були, як належить, пред'явлені службові посвідчення. Причини перешкодити їхньому заходженню в приміщення, звичайно ж, були — там були ряд співробітників ощадбанку з родичами. Довелось їм близько восьми тисяч карбованців, які поспіхом намагалися обміняти на дрібні купюри, залишити в колишньому вигляді.

Як повідомив начальник УВС Одеси підполковник міліції Л. П. Котляров кореспондентові Укрінформ, ніч з 22 на 23 січня принесла ще кілька таких сюрпризів, які з допомогою працівників міліції закінчилися конфузом для їх ініціаторів. Працівники відділення ощадбанку на вулиці Карла Маркса, наприклад, підвела сигналізація — вони розпечатали приміщення і не помітили, як самі подали сигнал міліціонерам, і були піймані на місці пригоди. Покладено край наміру ввійти в комісійні магазини, кооператив-магазин «Мода». Щодо всіх спроб порушення указу вживаються заходи.

Тепер правоохоронні органи взяли під контроль всі банківські установи, великі магазини, інші об'єкти, де є спокуса порушити указ Президента країни. Обстановка в удатній на вигадки Одесі контролюється. А бізнесменам-невдахам, тим, кому досі не дає спокою молодецька слава нальотчиків типу Бені Крика, шулерів з Привозу і маклерів з Молдаванки, слід було б мати на увазі, що часи тепер не ті.

З телефонних дзвінків

— Шановні журналісти! А чи знаєте ви, що на Бесарабському ринку продають тепер сотенні купюри по 70 карбованців за штуку? От який у вас заробіток?

— Триста карбованців...

— Якщо ви не маєте, що міняти, то можете купити за 210 карбованців три купюри по сто. А потім здаєте їх у свою касу на роботі і маєте «навару» 90 карбованців. Вловили? Дійте. Привіт.

* * *

— Редакція? Хочете перевірити себе на здібності до менеджменту?

— Звичайно.

— Тоді прошу відповісти на запитання: як ви думаєте, куди треба було звертатися, щоб врятувати купюри?

— Ну, не знаю, можливо, поміняти їх у метро на п'ятаки...

— З вас менеджер нікудишній...

— Це я й сама знаю.

— Спритні люди того вечора, коли було оголошено Указ Президента СРСР, кинулися до залізничних кас і закупили квитків на десятки тисяч карбованців. А на ранок почали їх повертати в каси. Комісійний збір втратили, але могли ж стати банкрутами... Так що вчіться.

* * *

— Я зрадила Указові Президента СРСР. Бо, приміром, у Польщі останнім часом приймали до обміну тільки банкноти по 50 і 100 карбованців. А тепер нехай роблять з ними що хочуть. Ото сміху...

* * *

Хочу повідомити редакцію, що за кілька днів до Указу в ощадкасах видавали гроші тільки тими купюрами, що тепер обмінюють. Виходить, нас обдурили.

Приймала відвідувачів і «вчилася» менеджменту Світлана ПИСАРЕНКО.

ПЕНСІОНЕРИ ОБУРЕНІ

Сотні пенсіонерів зібралися 23 січня біля центрального, 30 поштового відділення міста Суми. Вони прийшли сюди для того, щоб записатися в чергу для проведення операції по обміну грошей. Але на пошті до ладу ніхто нічого не міг пояснити. Не випадково люди висловлювали обурення.

Ось що сказав ветеран війни і праці Я. І. Довгопол:

— Явно не тим шляхом йдемо. Треба якомога більше товарів. Ось у наших магазинах немає автомобілів. Що, радянські заводи стоять? Адже говорять, на експорт машини наші надходять безперебійно. Звичайно, кожен трудівник, як то кажуть, на чорний день назбирав певну суму. Не зрозуміло, скажімо, як можна за розрахунковий рахунок з банку поховати людину? Адже не секрет — справа житейська — треба дати грощі тому, хто яму копає, і тому, хто обслуговує похорон, і на поминки з базару скупитись, і спиртне дістати. Так от і треба всі сотенні обміняти. Ми обурені, що тіньовиків шукають серед простих трудівників, а вони у всіх на виду — на барахолках, авторинках, у кооперативах, серед спекулянтів.

У перший день обміну в місті по суті було порушено трудовий ритм. Багато вкладників юрмилися біля ощадних кас, облягались поштові відділення. В трудових колективах бухгалтери не були готовими проводити операції. Усе це викликало нервозність у населення. Здається, що знову до кінця не продуманий крок ударив перш за все по масі пенсіонерів, простих трудівників.

М. ВОРОНЕНО,
кор. Укрінформ.

Суми.

БУТИ ПОСЛІДОВНИМ

Затіяний обмін великих банкнот — це чергова «обдиралівка» союзного уряду, спрямована проти простих людей. Адже ті, у кого є гроші, мають і товар. Значить, обов'язково підскочать ціни на ринку. І впевнений — власники великих сум знали про обмін заздалегідь і встигли розміняти свої сотні. А тепер поневірятись в ощадкасах мають пенсіонери. Або взяти відпускників — у них якраз ті самі купюри вартістю п'ятдесят і сто карбованців. Хто їм поміняє і де? Мафія своє надолужить, навіть втративши: обдираючи покупців, вона компенсує втрати в нових купюрах уже через кілька місяців.

В. ШУМЯЦЬКИЙ,
кріпильник шахти «Мушкетівська» об'єднання «Донецьквугілля».
(Укрінформ)

КОРОТКО З ЛИСТІВ

...Не чіпайте тих «застійних часів»! То був золотий час. У крамницях тоді всього було вдосталь і без черг: і цукерки, і цукор, і ковбаси різних сортів за дешевими цінами... і все, що твоя душа забажає. Нинішній період — злочинний період! Куди поділися всі товари? Невже заводи і фабрики стали на ремонт чи згоріли?..

В. СТРАМНОВ.
с. Вишневе,
Скадовський район
Херсонської області.

...Сьогодні середня заробітна плата робітника 300—400 карбованців, тобто п'ята частина від фактично заробленого. Отже, плата за місяць повинна бути 1500—2000 карбованців. Виходить, нас грабують на 1200—1600 карбованців...

А. ФРУЛЬ.
Зеленодольськ,
Апостолівський район
Дніпропетровської області.

...Вірю в те, що комуністична партія ще не вмерла, вона просто хвора. Її треба лікувати. А щоб лікувати, треба встановити діагноз. Тобто потрібно перед усім народом визнати і засудити всі помилки, прорахунки, злодіяння, вчинені окремими керівниками. Лише тоді з'явиться впевненість, що партія буде активно боротися за суверенну Україну...

М. ОМЕЛЬЧЕНКО,
комуніст, депутат сільської Ради народних депутатів.
с. Дмитрівка,
Шахтарський район
Донецької області.

...З яким запалом ми вивчали твори українських письменників, «співців величі Комуністичної партії»! А тепер вони кидають партквитки, та жоден з них не відмовився від премій та орденів.

Г. ЛИСЕНКО,
вчителька української мови.
Донецьк.

Парадокси нашого життя

ДЕРЕВ'ЯНА ЛОГІКА

За який час наповниться басейн, якщо через одну трубу вода вливається, а через іншу виливається? Ця важка задачка, над якою ламало голови не одне покоління радянських школярів, схоже, на все життя й сформувала логіку мислення.

Інакше чим пояснити оцю таку ситуацію. Щороку для потреб Сумської області завозиться близько 200 тисяч кубометрів ділової деревини. Водночас 40 тисяч кубометрів її вивозиться звідси в інші регіони.

Неодноразово облвиконком клопотав перед Держпланом республіки, аби припинити економічно безглузду практику. Однак усе залишається по-старому. Відволікаються на зустрічні перевезення сотні вагонів, летять на вітер державні гроші. І все за планом.

Володимир ПЕТРЕНКО,
інструктор Сумського облвиконкому.

Зворотній зв'язок

З МИРУ ПО НИТЦІ — ВИКОНКОМУ ЛЕГШЕ

Як уже повідомляла наша газета (№ 7 за 11 січня), місцева обласна Рада висловилась проти трансляції Львівського телебачення на Волинь. Орендний колектив АТП-0261 «Луцькагробуду» на конференції за участю представників інших колективів міста виступив за збір коштів на фінансування телетрансляції. В акціонерному Агропромбанку України в Луцьку буде відкрито спеціальний рахунок. Зібрати треба 82 тисячі карбованців. Одночасно автомобілісти мають намір звернутися до депутатів, щоб ті скасували своє дискримінаційне рішення.

Андрій БОНДАРЧУК,
власний кореспондент «Голосу України».
Луцьк.

Факт і ко

МИКОЛА
ЗАКРИ
ЧИ ВІДК

Плутанину в
внесло повідом
вечірки» 7-го к
що Миколаїв
до переліку м
для іноземців.
портні відділи
нилися в облоз
запросити в го
своїх родичів. Т
повернулися спа

Як пояс а
лови міськради
Миколаїв стано
якщо Кабіне
СРСР прийме
станову, а Уря
продублює. Ін
належати саме
бо у Миколає
оборонних об'є
підпорядкуванн

Я переконав
страція міста з
того шлагбаум
ється швидко
нятя. Нині ж
туриста» з Хер
проїжджають М
зитом. Винято
іноземн
волу ж
міністерств.

— Зізнаюсь
чальник ВВІР
конкому Г. На
суворі інстру
стають н
легованим
тут починають
реважно грома
Угорщини, Ру
В'єтнаму. У
адміністративн
УРСР іноземц
ських затримук
не перебуванн
лягають штраф
бованців, а п
порушенні мож
тягнені до кр
повідальності.

До остаточн
чення статусу
них іноземних
завертають на
лише уря У
вирішити
«закритим» М
при цьому не

Володимир Б
Миколаїв.

«ВЗ
ШАХТН

ЧЕРВОНИЙ
ти важкий
бригаді Вік
вича Ляпіна
усинська» об'є
антрацит» допо
кмітливість.

«Важким» це
ля того, як не
ся і пішов уго
левого кріплен
зати униз, ого
шар породи.
небезпечно пр
рі-раціоналізат
вали «взути»
льні «калоші»
знизу металев
каючись, вон
тися одна в ін
муться.

На шахті ст
ну дільницю,
спеціалістів, і
левого «взутт
потік. Так п
кірні пласти.
зараз щодо
близько 500 і
сокоякісного

Новинку те
ють не тільк
иних інших
Олександр

...ОТИ-БАНКРУТИ...

...а, що не ...тістю 50 ...оч якось ... забува... ...ати, щоб

...о

...змові. ...передач ... вислов... ...ня, що до ...н у вели... ...ять наші ... Тепер ... саме ку... ...карбован... ...зав, що, ...ться ку... ...охами. Я ...овами кі... ...афія своє... ...ристатися ...емаршем ...к черго... ...го наро... ...ього при... ...раїнський

...ЕНОК.

...КІЙ

...родичами. ...о восьми ...ки поспі... ...міняти на ...шити в ...

...начальник ...овник мі... ...ов корес... ...рм, ніч з ...несла ще ...ризів. які ...ників мі... ...конфузом ...Працівни... ...банку на ...кса, на... ...сигналіза... ...тали при... ...тили, як ... міліціо... ...ні на міс... ...дено край ...комісійні ...в-магазин ...х спроб ...иваються

...онні ор... ...троль всі ... великі ...кити, де є ...каз Пре... ...становка в ... Одесі ...бізнесме... ...кому до... ...молодець... ...ків типу ...в з При... ...Молдавані... ...на ува... ...е ті.

...КА

...звідси в ...облвикон... ...Держпла... ...би припи... ...безглузду ...е залиша... ...Відлiка... ...перевe... ... летять ...грошi. І

...РЕНКО, ...мського

висловити свої думки з приводу. Один з відвідувачів сказав так: я ось приніс у редакцію листа, бо через кілька днів моє обурення вже нікого не цікавитиме... Втім, не думаємо, що воно цікавило когось, оте обурення, до прийняття Указу.

З телефонних дзвінків

— Шановні журналісти! А чи знаєте ви, що на Бесарабському ринку продають тепер сотенні купюри по 70 карбованців за штуку? От який у вас заробіток?

— Триста карбованців...

— Якщо ви не маєте, що міняти, то можете купити за 210 карбованців три купюри по сто. А потім здаєте їх у свою касу на роботі і маєте «навару» 90 карбованців. Вловили? Дійте. Привіт.

* * *

— Редакція? Хочете перевірити себе на здібності до менеджменту?

— Звичайно.

— Тоді прошу відповісти на запитання: як ви думаєте, куди треба було звертатися, щоб врятувати купюри?

— Ну, не знаю, можливо, поміняти їх у метро на п'ятаки...

— З вас менеджер нікудишній...

— Це я й сама знаю.

— Спритні люди того вечора, коли було оголошено Указ Президента СРСР, кинулися до залізничних кас і закупили квитків на десятки тисяч карбованців. А на ранок почали їх повертати в каси. Комісійний збір втратили, але могли ж стати банкрутами... Так що вчіться.

* * *

— Я зрадiла Указові Президента СРСР. Бо, приміром, у Польщі останнім часом приймали до обміну тільки банкноти по 50 і 100 карбованців. А тепер нехай роблять з ними що хочуть. Ото сміху...

* * *

Хочу повідомити редакцію, що за кілька днів до Указу в ощадкасах видавали гроші тільки тими купюрами, що тепер обмінюють. Виходить, нас одурили.

**Приймала відвідувачів і «вчилася» менеджменту
Світлана ПИСАРЕНКО.**

ПЕНСІОНЕРИ ОБУРЕНІ

Сотні пенсіонерів зібралися 23 січня біля центрального, 30 поштового відділення міста Суми. Вони прийшли сюди для того, щоб записатися в чергу для проведення операції по обміну грошей. Але на пошті до ладу ніхто нічого не міг пояснити. Не випадково люди висловлювали обурення.

Ось що сказав ветеран війни і праці Я. І. Довгопол:

— Явно не тим шляхом йдемо. Треба якомога більше товарів. Ось у наших магазинах немає автомобілів. Що, радянські заводи стоять? Адже говорять, на експорт машини наші надходять безперебійно. Звичайно, кожен трудівник, як то кажуть, на чорний день назбирав певну суму. Не зрозуміло, скажімо, як можна за розрахунковий рахунок з банку поховати людину? Адже не секрет — справа житейська — треба дати гроші тому, хто яму копає, і тому, хто обслуговує похорон, і на поминки з базару скупитись, і спиртне дістати. Так от і треба всі сотенні обміняти. Ми обурені, що тіньовиків шукають серед простих трудівників, а вони у всіх на виду — на барахолках, авторинках, у кооперативах, серед спекулянтів.

У перший день обміну в місті по суті було порушено трудовий ритм. Багато вкладників юрмилися біля ощадних кас, облягались поштові відділення. В трудових колективах бухгалтери не були готовими проводити операції. Усе це викликало нервозність у населення. Здається, що знову до кінця не продуманий крок ударив перш за все по масі пенсіонерів, простих трудівників.

**М. ВОРОНЕНО,
кор. Укрінформ.**
Суми.

БУТИ ПОСЛІДОВНИМ

Затіяний обмін великих банкнот — це чергова «обдиралівка» союзного уряду, спрямована проти простих людей. Адже ті, у кого є гроші, мають і товар. Значить, обов'язково підскочать ціни на ринку. І впевнений — власники великих сум знали про обмін заздалегідь і встигли розміняти свої сотні. А тепер поневірятись в ощадкасах мають пенсіонери. Або взяти відпускників — у них якраз ті самі купюри вартістю п'ятдесят і сто карбованців. Хто їм поміняє і де? Мафія своє надолужить, навіть втративши: обдираючи покупців, вона компенсує втрати в нових купюрах уже через кілька місяців.

**В. ШУМЯЦЬКИЙ,
кріпильник шахти «Мушкетівська» об'єднання «Донецьквугілля».**
(Укрінформ)

Зворотній зв'язок

З МИРУ ПО НИТЦІ — ВИКОНКОМУ ЛЕГШЕ

Як уже повідомляла наша газета (№ 7 за 11 січня), місцева обласна Рада висловилась проти трансляції Львівського телебачення на Волинь. Орендний колектив АТП-0261 «Луцькагробуду» на конференції за участю представників інших колективів міста виступив за збір коштів на фінансування телетрансляції. В акціонерному Агропромбанку України в Луцьку буде відкрито спеціальний рахунок. Зібрати треба 82 тисячі карбованців. Одночасно автомобілісти мають намір звернутися до депутатів, щоб ті скасували своє дискримінаційне рішення.

**Андрій БОНДАРЧУК,
власний кореспондент «Голосу України».**
Луцьк.

Факт і коментар

МИКОЛАЇВ — ЗАКРИТИЙ ЧИ ВІДКРИТИЙ?

Плутанину в уми городян внесло повідомлення «Телевечірки» 7-го каналу про те, що Миколаїв не включено до переліку міст, закритих для іноземців. Вранці паспортні відділи міліції опинилися в облозі бажаючих запросити в гості закордонних родичів. Та згодом усі повернулися спантеличеними.

Як пояс...а заступн... ...олови міськради Т. Бугаєнко, Миколаїв стане відкритим, якщо Кабінет Міністрів СРСР прийме спеціальну постанову, а Уряд України її продублює. Ініціатива має належати саме центрові — бо у Миколаєві більшість оборонних об'єктів союзного підпорядкування.

Я переконався, що адміністрація міста за ідею «піднятого шлагбаума» й сподівається швидко втілити її в життя. Нині ж автобуси «Інтуриста» з Херсона в Одесу проїжджають Миколаїв транзитом. Виняток робиться для іноземни... ...еціалістів ... ...волу зно... ...ж таки сою... міністерств.

— Зізнаюсь, — сказав начальник ВВІР УВС облвиконкому Г. Назаров, — що суворі інструкції не завжди стають н... ...ерешкоді ...елегованим... ...итерам. Б...ою тут починають з'являтися переважно громадяни Болгарії, Угорщини, Румунії, Польщі, В'єтнаму. У відповідності з адміністративним Кодексом УРСР іноземні громадяни, яких затримують за незаконне перебування в місті, підлягають штрафам до 50 карбованців, а при повторному порушенні можуть бути притягнені до кримінальної відповідальності.

До остаточного ж визначення статусу міста затриманих іноземних гостей просто завертають назад. Вочевидь, лише уря... України му...ть вирішити... «відкрить... ...и «закритим» Миколаїв, ...кого при цьому не «дублюючи».

Володимир БОНДАРЕНКО.
Миколаїв.

«ВЗУЛИ» ШАХТНІ СТОЯКИ

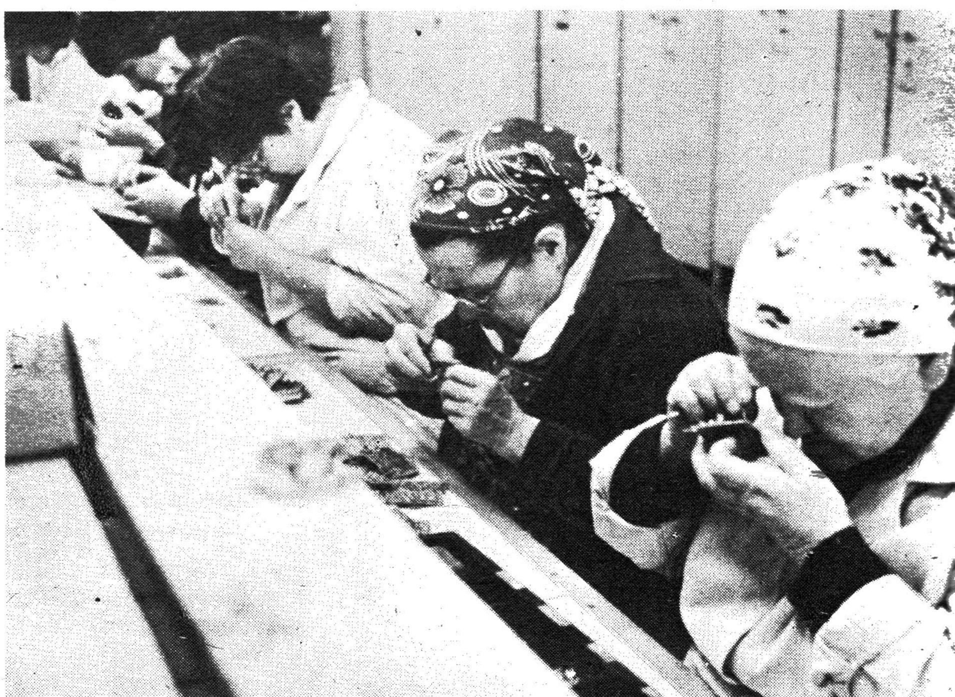
ЧЕРВОНИЙ ЛУЧ. Долати важкий вугільний пласт бригаді Віктора Васильовича Ляпіна з шахти «Міусинська» об'єднання «Донбасантрацит» допомагає робітнича кмітливість.

«Важким» цей пласт став після того, як несподівано зігнувся і пішов угору. Стояки металевого кріплення почали сповзати униз, оголюючи верхній шар породи. У вибоях стало небезпечно працювати. Шахтарі-раціоналізатори запропонували «взути» стояки в оригінальні «калоші» — приварити знизу металеві пластини. Змикаючись, вони будуть упиратися одна в іншу і не ковзатимуться.

На шахті створили спеціальну дільницю, направили туди спеціалістів, і виробництво сталевого «взуття» поставили на потік. Так приборкали непокірні пласти. Бригада Ляпіна зараз щодобово видобуває близько 500 і більше тонн високоякісного антрациту.

Новинку тепер використовують не тільки сусіди, а й гірники інших шахт регіону.

Олександр ФЕДОРЕНКО.

Фоторепортаж

МИ — ... ВИ — ...

Пригляньтес... людей. Вони ... або сліпі. Тут ... чувати природ... падок... А ми ... нас — байдуж... Жорстокість? ... здатні допо... прозорішо. І ... мо їм.

Ці знімки ... поріжжі. Обл... Українського ... пих наліче ... дян, інвалідів ... гої груп. Тоб... частково або ... вони працюю...

НА «СІЧ» ЗАПИСАЛОСЯ ...

У Запоріжжі почала виходити нова газета, заснована міськрадою. Її назва — «Запорізька Січ» — затверджена депутатами на сесії. Редактором обрано журналіста Анатолія Ланчика.

Бліц-інтерв'ю

— Свого часу Січ зруйнували. Ви беретеся її відродити?

— Беремося відродити січовий дух. Наше прагнення — зробити газету національною, українською за духом, незалежно від мови публікацій.

— Газета зареєстрована як регіональне видання...

— Справді, сталась така річ... Коли нас зареєстрували, індексом видання виявився індекс газети міськкому партії. Тому довелось реєструватися вдруге, з розповсюдженням у межах області. А вже сьогодні маємо передплатників у Москві, Харкові, Києві, Миколаєві. Тираж — понад 30 тисяч. Вартість річної передплати, до речі, — 9.60. Індекс — 61518.

— Нарікають, що українська мова у газеті присутня тільки у заголовку...

— В умовах нинішнього Запоріжжя ми... на двомовніс... що сесія міськ... випускати газ... сійською. Р... радіо кілька р... ло» нас, пося... на постанову ... реальне стано... практика чітка... теріал мовою ... газету, ще до ... сті, ширилися ... відлякати пере... називали і ру... стремістами...

— Чи пра...

Новини з усієї України

ДИВЕРСІЯ? ПОМСТА?

ЛУГАНСЬК. На заводі колінчастих валів імені 20-річчя Жовтня працює слідча група. Вночі 17 січня в цеху № 6 хтось пошкодив й вивів з ладу 18 шліфувальних верстатів англійського виробництва.

За попередніми даними, зловмисники користувалися козловим краном, за допомогою якого виривали блоки верстатів з числовим програмним управлінням.

Мотиви злочину не відомі. Втім, упевнені дії дають підстави вважати, що злочинці добре знають завод, цех та систему охорони.

Заподіяно шкоди на 300 тисяч карбованців. А 10-денне простоювання тільки однієї лінії обходиться в мільйон карбованців.

Юрій ЧЕПУРНОВ.

Дякуємо!

ФУТБОЛІСТ НА КАНІКУЛАХ

На короткочасних зимових «канікулах» у рідному селищі Ільниця Іршавського району побував колишній півзахисник «Чорноморця», «Спартака», а нині гравець команди «Фортуна» (Кельн. ФРН) Віктор Пасулько. І гостинця привіз — тисячу одноразових шприців. Головний лікар Ільницької дільничної лікарні, подякувавши землякові, зауважив:

— Не вина Віктора, що це — лиш частка того, що нині потребує наша лікарня, де, до речі, вже 20 років трудиться Вікторова мати. Не балують увагою сільські медичні заклади. Хронічно страждаємо від нестачі медикаментів, транспорту, пального тощо.

Микола ГОРВАТ.
Закарпатська область.

ДЕРЖБ...

ЩО З 2...

Найменув...

100 австралі...
100 австрійсь...
100 фунтів с...
1000 бельгій...
100 марок Ф...
100 голландс...
100 датських...
10000 італій...
100 канадськ...
100 норвезь...
100 доларів ...
100 фінляндс...
100 французь...
100 шведськ...
100 швейцарс...
100 югославс...
1000 японсь...
100 екю

ГОЛОС УКРАЇНИ

...ентар

...В —
...ТИЙ
...ТИЙ?

...и городян ...ня «Теле... ...лу про те, ... включено ... закритих ...ранці пас... ...іліції опи... ...бажаючих ...закордон... ...згодом усі ...еличеними.

...ступн... о... Бугаєнко, ...відкритим, ...Міністрів ...ціальну по... ...України її ...тива має ...ентрові — ...більшість ...в союзного

...що адміні... ...ею «підня... ...й сподіва... ...пити її в ...тобуси «Ін... ...а в Одесу ...олаїв тран... ...биться для ...стів ... ...и со...х

...сказав на... ...ВС облив... ...рв, — що ...не завжди ...коді ...е... ...ам. Б...бю ...влятися пе... ...и Болгарії, ...ї, Польщі, ...овідності з ... Кодексом ...громадяни, ...ва незакон... ...місті, під... ...до 50 кар... ...повторному ... бути при... ...альної від...

...ж визна... ...а затрима... ...тей просто ... Вочевидь, ...ни мусить ...крит... ...и ...аїв, ...ого ...блюючи».

...АРЕНКО.

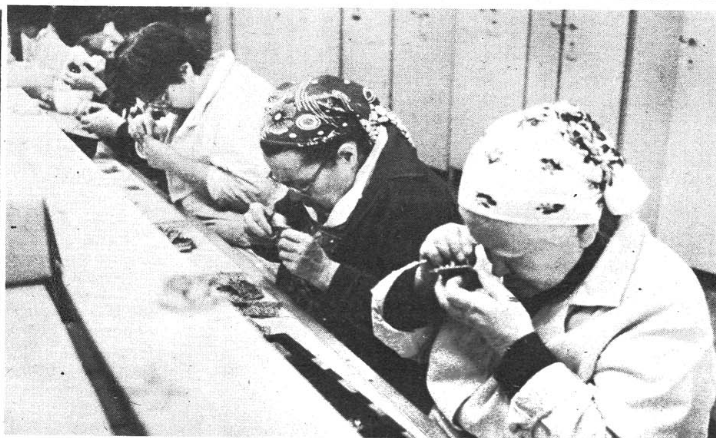
...І»
...ТОЯКИ

...Ч. Дола... ...ний пласт ... Василь... ...шахти «Мі... ...я «Донбас... ...є робітнича

...ст став піс... ...вано зігну... ...итяки мета... ...рчали спов... ...и верхній ...боях стало ...ати. Шахта... ... запропону... ...в оригіна... ...приварити ...стини. Зми... ...уть упира... ...не ковзати...

...и спеціаль... ...вили туди ...ництво ста... ...тавили на ...кали непо... ...да. Ляпіна ... видобуває ...е тонн ви... ...иту. ...користову... ...а й гір... ...егіону.

...РЕНКО.

Фоторепортаж

МИ — СЛІПІ, ВИ — СКУПІ

Пригляньтеся до облич цих людей. Вони не бачать себе, бо сліпі. Тут можна звинувачувати природу, нещасний випадок... А ми? Що засліплює нас — байдужість? Зайнятість? Жорстокість? Тільки ми самі здатні допомогти власному прозрінню. І цим допоможемо їм.

Ці знімки зроблено у Запоріжжі. Обласне відділення Українського товариства сліпих налічує понад 600 громадян, інвалідів першої та другої груп. Тобто, зір втрачено частково або повністю. І всі вони працюють, виготовляючи за рік на 8 мільйонів карбованців продукції, це — їхня віддача державі. А — їм? Безумовно, мінімум свій вони мають. Але чи цього досить буде в умовах ринкової економіки? Адже вже сьогодні перестали діяти спеціальні відділи у торговельних закладах, припинилася виїзна торгівля...

Невже знову використаємо їх для балачок про гуманність та милосердя, а надто — під час передвиборчих баталій?

Фото **Володимира ТЕСЛЕНКА.**

НА «СІЧ» ЗАПИСАЛОСЯ 30 ТИСЯЧ

Бліц-інтерв'ю

У Запоріжжі почала виходити нова газета, заснована міськрадою. Її назва — «Запорізька Січ» — затверджена депутатами на сесії. Редактором обрано журналіста Анатолія Ланчика.

— Свого часу Січ зруйнували. Ви беретеся її відродити?

— Беремося відродити січовий дух. Наше прагнення — зробити газету національною, українською за духом, незалежно від мови публікацій.

— Газета зареєстрована як регіональне видання...

— Справді, сталась така річ... Коли нас зареєстрували, індексом видання виявився індекс газети міськкому партії. Тому довелось реєструватися вдруге, з розповсюдженням у межах області. А вже сьогодні маємо передплатників у Москві, Харкові, Києві, Миколаєві. Тираж — понад 30 тисяч. Вартість річної передплати, до речі, — 9.60. Індекс — 61518.

— Нарікають, що українська мова у газеті присутня тільки у заголовку...

— В умовах нинішнього Запоріжжя ми змушені піти на двомовність. Зважте, що сесія міськради вирішила випускати газету тільки російською. Республіканське радіо кілька разів «розбивало» нас, посилаючись саме на постанову сесії, а не на реальне становище. А у нас практика чітка: друкуємо матеріал мовою оригіналу. Про газету, ще до її появи у місті, ширилися небилиці, аби відлякати передплатника, нас називали і рухівцями, й екстремістами...

— Чи правда, що у редакції немає партосередку?

— Правда. Статут не дозволяє створювати у колективі будь-які політичні організації.

— Підтримку читачів відчуваєте?

— Ще з моменту прийняття постанови про заснування газети. Відчуваємо і тиск: згори, знизу, зліва, справа. Відгуки свідчать: читачі прийняли видання. Хоча особисто мені перші номери не сподобались...

Олександр МИХАЙЛЮТА,
власний кореспондент
«Голосу України».

Новини з усієї України

ДИВЕРСІЯ? ПОМСТА?

ЛУГАНСЬК. На заводі колінчастих валів імені 20-річчя Жовтня працює слідча група. Вночі 17 січня в цеху № 6 хтось пошкодив й вивів з ладу 18 шліфувальних верстатів англійського виробництва.

За попередніми даними, зловмисники користувалися козловим краном, за допомогою якого виривали блоки верстатів з числовим програмним управлінням.

Мотиви злочину не відомі. Втім, упевнені дії дають підстави вважати, що злочинці добре знають завод, цех та систему охорони.

Заподіяно шкоди на 300 тисяч карбованців. А 10-денне простоювання тільки однієї лінії обходиться в мільйон карбованців.

Юрій ЧЕПУРНОВ.

Дякуємо!

ФУТБОЛІСТ НА КАНІКУЛАХ

На короткочасних зимових «канікулах» у рідному селищі Ільниця Іршавського району побував колишній півзахисник «Чорноморця», «Спартака», а нині гравець команди «Фортуна» (Кельн, ФРН) Віктор Пасулько. І гостинця привіз — тисячу одноразових шприців. Головний лікар Ільницької дільничної лікарні, подякувавши землякові, зауважив:

— Не вина Віктора, що це — лиш частка того, що нині потребує наша лікарня, де, до речі, вже 20 років трудиться Вікторова мати. Не балують увагою сільські медичні заклади. Хронічно страждаємо від нестачі медикаментів, транспорту, пального тощо.

Микола ГОРВАТ.
Закарпатська область.

ДЕРЖБАНК СРСР ПОВІДОМЛЯЄ,

ЩО З 23 СІЧНЯ 1991 РОКУ ВСТАНОВЛЕНІ КУРСИ ІНОЗЕМНИХ ВАЛЮТ:

Найменування валюти	Офіційний курс	Комерційний курс	Спеціальний курс
100 австралійських доларів	43—42	130—26	434—20
100 австрійських шилінгів	5—24	15—72	52—40
100 фунтів стерлінгів	107—58	322—74	1075—80
1000 бельгійських франків	17—91	53—73	179—10
100 марок ФРН	36—85	110—55	368—50
100 голландських гульденів	32—73	98—19	327—30
100 датських крон	9—58	28—74	95—80
10000 італійських лір	4—90	14—70	49—00
100 канадських доларів	48—03	144—09	480—30
100 норвезьких крон	9—45	28—35	94—50
100 доларів США	55—59	166—77	555—90
100 фінляндських марок	15—33	45—99	153—30
100 французьких франків	10—82	32—46	108—20
100 шведських крон	9—88	29—64	98—80
100 швейцарських франків	43—88	131—64	438—80
100 югославських динарів	4—09	12—27	40—90
1000 японських ієн	4—17	12—51	41—70
100 екю	76—10	228—30	—

КОЛИ ЦАПОК ПРИЙДЕ

Для поетеси Ліни Біленької було проблемою видрукувати збірку дитячих віршів на Україні. Нарешті авторка домоглася свого. Книжку опубліковано. Правда, за кордоном, у канадському видавництві «Славута». Вірші помічено тепер і на Україні. Видавництво «Веселка» запланувало 1992 року видрукувати збірку дитячих віршів Ліни Біленької під назвою «Цок-цок, їде цапок».

Валерій ЛАЗАРЕНКО.
Вінниця.

МІЖ БІЛЬШІСТЮ ТА МЕНШІСТЮ

НА СЬОГОДНІШНІЙ ДЕНЬ НА АДРЕСУ РЕДАКЦІЇ НАДІЙШЛО 2068 ЛИСТІВ.

В одних ви нас лаєте (іноли не добираючи слів), в інших, навпаки, хвалите (ми сприймаємо це як аванс вашої довіри). Тому спасибі вам, наші читачі, за небайдужість до нашої роботи. Та втім, давайте вчитаємося у ваші рядки.

«Добрий день, «Голосе України»! З першого ж випуску — розчарування. Поздоровляю з Днем народження, але плід небажаний. Передплачувала з охотою і... помилилась. Невдало викинула гроші. Протестую і висловлюю свою думку. Сором бере за першу сторінку. Президент Союзу — розміром у паспортну картку — неповага»...

Саме так написала про наш перший номер шановна читачка Вікторія Голосова із селища Димер Київської області, котра підписалася ім'ям «Перемога». І яким же було наше здивування, коли через чотири дні вже знайомий почерк із Димера повідомляв:

«Відправила невдоволений лист. Але, отримавши другий і третій номери, змінила свою думку. Бажаю, щоб демократія була й надалі на ваших сторінках».

І такі приємні метаморфози трапляються. Однак прикро, коли дехто з читачів уже взявся лінійкою міряти, чий портрет у газеті більший, кому присвятили більше рядків і чий матеріал помістили на першу сторінку, а чий — на останню. Даруйте, але так ми ніколи не порозуміємося. Одні нас критикують, що мало даємо точок зору «меншості» — оце «трішечки Юхновського» та «трішечки Драча». Інші натякають, що ми надто «захопилися демократами», «которые рвутся к власти и мешают перестройке», а дехто вже просто таки втратив терпіння, а разом з ним і елементарну порядність. Тому хотілося б ще раз наголосити, що «Голос України» — не орган партійного комітету (ні КПУ, ні ДПУ, ні УРП, ні інших ПУ), а парламентська газета, яка відбиває життя таким, яким воно є, і точки зору такими, якими вони є, незалежно від того, подобається це комусь чи ні.

Та все-таки у переважній кількості листів містилися цікаві роздуми, поради, а часом і серйозна, конструктивна критика. Чимало у ваших листах болю за наше сьогодення, міркувань про те, як змінити ситуацію на краще. Є листи-скарги про неправедні суди, про житлові проблеми, незаконні звільнення тощо. Звичайно, ми намагаємося вникнути в кожну проблему, допомогти кожній людині, але не все в наших силах. Ми не ремонтуємо дахів, не даємо квартири, не поновлюємо на роботі (так само, як і не звільняємо).

Ми й надалі прислухатимемось до ваших порад і критичних зауважень. Маємо надію, що з вашою допомогою газета стане цікавою та популярною. Тож до нових зустрічей на сторінках «Голосу України»! Чекаємо ваших листів.

Ігор КАБЛАК.

Переконати супротивників

Що таке мистецтво спілкування? У чому може допомогти знання психологічних особливостей людини? Пусті теревені чи проблема, від вирішення якої залежить і доля нашого народу? На ці питання дає відповідь психолог Оксана Гарнець. Сподіваємось, що її поради допоможуть вам краще зрозуміти і себе, і людей, з якими доводиться спілкуватись.

— Роз'яснює фахівець —

Нелегке завдання — давати психологічні поради парламентаріям. Та й віра моя, як психолога, в ефективність одноразових порад не дуже міцна. Недарма Дейл Карнегі, котрий став у нас більш відомим, ніж у себе на батьківщині, радить читачам перечитувати його рекомендації постійно. Задля того, щоб знання певних правил і норм стали конкретними фактами поведінки.

Пам'ятаєте досить популярну не так давно фразу: «Ми університетів не закінчували»? Підтекст її означав, що цей факт дає моральне право проголошувати істину в останній інстанції.

Довгий час ми нехтували всім світовим досвідом культури. Просто не помічали його — адже ми йшли своїм шляхом... І шлях цей, як не дивно, повернув нас у вихідну точку — знову ж таки до світового досвіду. У тому числі і в парламентській сфері. Коло (або виток спіралі), яке описала історія нашого політичного життя, привело до того, що парламент нагадує сьогодні людину, яка вчиться говорити після інсульту.

Спостерігати за роботою парламенту болісно. Постійно ловиш себе на думці, що ці люди потребують допомоги. Причому не в дрібницях, а в тому, що є основним для політика. Наприклад, в умінні так викласти свою позицію, щоб здобути нових прихильників, а не супротивників. У мистецтві відчувати аудиторію й управляти нею, а також бути зрозумілим і переконливим. Очевидно, політик також повинен уміти подивитися на себе збоку і свідомо позбавлятись стереотипів сприйняття інших людей. Це далеко не повний перелік психологічних якостей, котрі дозволять політикам працювати.

Уявіть собі, що до вас на вулиці підходить незнайома людина і каже: «Слухай, ти, дурню, як дістатися до Хрещатика?». Гадаю, що перш ніж вникнути у зміст його запитання, ви абсолютно автоматично дасте відповідь: «Сам дурень, іди звідси!». А тепер давайте пригадаємо, чи не виникало схожих ситуацій у процесі спілкування парламентаріїв, коли зміст виступу (цілком слушний) не сприймається слухачами через неприпустимість форми.

Це лише один з багатьох можливих прикладів. І вся біда в тому, що внаслідок цієї, м'яко кажучи, не дуже ефективної комунікативності наші парламентарії потрапляють у безвихідне становище при вирішенні досить простих, але життєво важливих питань.

От і виходить, що, крім уже наявних вищих освіт, обранцям народу слід подумати про одержання ще однієї, закінчити ще один університет — психологічний. І не треба думати, що в тій складній ситуації, в яку потрапила країна, це було б марнуванням часу й сил. Затрати окупляться. Та й хто ризикне сісти за кермо, не вміючи керувати автомобілем? А управляти країною, не вміючи взаємодіяти з людьми, виходить, можна?

Навички ефективної взаємодії, психологічна компетентність не є чимось дарованим Богом. Набути їх можна не тільки у процесі безпосереднього спілкування чи професійної діяльності. У цьому можуть допомогти спеціальна психологічна освіта і тренінг. Зрозуміло, окремі моменти можна викласти й на сторінках газети, що ми і будемо робити надалі, та побоююсь, що цього замало. Треба вчитись!

Оксана ГАРНЕЦЬ, кандидат психологічних наук.

Фото Миколи КОЗЛОВСЬКОГО.

ПЕРШІ ПОРАДИ

Оскільки основою будь-якої комунікації є обмін інформацією, то почнемо з нього.

Перш за все, інформація, яку ви маєте передати у процесі спілкування, чи у виступі, повинна бути максимально однозначною, не мати кількох варіантів тлумачення.

По-друге, ця інформація має бути зорієнтована на конкретного адресата, ви повинні чітко уявляти, до кого звертаєтесь.

По-третє, інформація, яку ви викладаєте, повинна бути якомога повнішою. Не слід «урізати» важливі її частини для того, щоб уникнути якогось дискомфорту.

Очевидно, що людині, для якої комунікація стає основною сферою діяльності, необхідно якомога краще уявляти собі, як сприймають її та викладену нею інформацію інші люди.

«ЗА» І «ПРОТИ» КУПОНІВ

Група соціологічного аналізу «Голосу України» здійснила телефонне опитування мешканців Києва, щоб з'ясувати їх ставлення до введеної нещодавно у республіці купонної системи торгівлі.

Кількість тих, хто схвалює дане нововведення, і тих, хто його засуджує, виявилась приблизно однаковою — 40 відсотків «за» і 38 — «проти». Решта завагалась із відповіддю або уникла її. Серед прихильників купонної системи найпоширенішою є думка про те, що вона здатна забезпечити появу на прилавках магазинів більшої кількості товарів. Супротивники ж вказують, що «купонізація» стала причиною зростання спекуляції, виникнення багатьох незручностей, призвела до зниження рівня життя тощо. Майже половина опитаних вважає, що нововведення не призвело ні до яких наслідків.

Як відомо, головною метою «купонізації» було оголошено «захист споживчого ринку». Якщо вдуматись у цей термін, то перше запитання, яке виникає, це захист від кого чи від чого? Від торгової та іншої мафії? Але, на думку майже 70 відсотків опитаних, саме торгові працівники, спекулянти та кримінальні елементи найбільше виграли від запровадження купонів. А от вважають, що у виграші люди, які живуть на заробітну плату, хіба що чверть абонентів.

Отже, терези громадської думки хитаються, зважуючи переваги і видатки, якими обертається «купонізація». Багато хто розгублено відмовчується, стикаючись з необхідністю дати якусь оцінку цьому заходові. Але показово, що майже дев'ять із десяти утримались від відповіді на запитання про можливі шляхи вдосконалення купонної системи торгівлі. Означати це може тільки одне: вона не має громадської санкції на довге існування.

Вирішення ж проблеми, на думку більшості опитаних, лежить у створенні вільного економічного простору, який нарешті дасть змогу зростати суспільному виробництву, налагодити випуск продукції швидкими темпами для людини, а не якоїсь абстрактної мети.

Степан ЛАВРИЧЕНКО, соціолог.

КІЛЬКА В ТОМАТІ, АБО ВАРІАЦІЇ НА НЕПОПУЛЯРНІ ТЕМИ

Напередодні Нового року довелося побувати в Керчі. Скажу відверто, летів туди з надією, хай і за купони, розжитися кількома баночками рибних консервів. На усілякі там забуті риб'ячі імена не претендував, звичайно. Адже їх і місцеві жителі давно не пам'ятають.

І все-таки: в Керчі і праворуч — море, і — ліворуч море...

Консервів тут у магазинах у наявності не виявилося. Зате після численних зустрічей з працівниками виробничого об'єднання «Керчрибпром» і з'явилися ці нотатки.

АРХІМЕДОВА ПІДОЙМА ДЕРЖЗАМОВЛЕННЯ

Серед господарників різного рангу тема про державне замовлення стала просто-таки непопулярною. Хоч, згадаймо, нещодавно про цю архімедову підойму економіки говорили, мало не захлинаючись від захоплення. І як приклад наводили, звичайно, Сполучені Штати, де корпорації та різні там компанії буквально б'ються за те, щоб мати держзамовлення.

Воно й зрозуміло, держзамовлення дає фінансову гарантію і знімає головний біль, коли думаєш про реалізацію продукції. Це — у них.

У нас дещо інакше: держзамовлення обіцяло цілковите забезпечення матеріально-технічними ресурсами. А кілька відсотків від потужностей підприємства, залишені «на волі», давали змогу трудовому колективу «Керчрибпрому» для маневру. А це — додаткова кількість рибної продукції.

У цифрах це має отакий вигляд: держзамовлення становило минулого року понад 95 відсотків. Невеликий, як бачите, люфт дав можливість випустити три мільйони умовних банок рибних консервів. І тому в об'єднанні спромоглися придбати для нагальних потреб жерсть, картон та дещо інше. Саме для виконання того ж держзамовлення. Спорудили господарським способом три житлових будинки, придбали кілька десятків дефіцитних путівок для лікування рибалок.

Чи вигідно це державі і колективу? На мою думку, вигідно, бо виготовлена продукція понад держзамовлення не кудись там за кордон надійшла, а була реалізована на внутрішньому ринку.

У нинішньому році, судячи з усього, такому «привіллю» буде покладено край. І тільки тому, що держзамовлення визначено на всі 100 процентів. Не маю сумнівів: матеріально-технічними ресурсами воно не буде забезпечене, отже, більшу частину їх доведеться шукати на так званому вільному ринку (простіше сказати, дикому ринку, де панують аж ніяк не закони цивілізованих відносин).

Чому не сумніваюся? Та тому, що навіть коли певний рівень держзамовлення (уявімо на хвилинку цей парадокс!) буде повністю забезпечений потрібними матеріальними ресурсами, об'єднання і в цьому випадку піде по світу з простягнутою рукою. Все просто: ресурси ці виділяються тільки під кінцеву продукцію, тобто під консерви — жерсть і свинець, картон — для коробок, зовсім обмаль лісу — для ящиків, трішки — поліетилену. Ото й усе. Але ж рибу ловлять на кораблях, які треба раз у раз ремонтувати, а це — метал, труби, електромотори, холодильні установки, кабель і... Величезний список, у якому кілька тисяч найменувань. Під усе це держзамовлення ресурсів не дає.

Так що ж обстоюють у «Керчрибпромі»? Дайте-но хоча б три-чотири проценти свободи від держзамовлення, і колектив цією свободою скористається раціонально і повною мірою! Інакше доведеться відразу ж піти на ринок безробіття, бо підприємство в такій ситуації виявиться на межі банкрутства, і кілька тисяч рибалок, судноремонтників залишаться і без роботи, і, звісно, без зарплати.

Це вже дещо інша тема, а саме — про ціни і парадокси вітчизняного механізму ціноутворення. Однак нині і це також непопулярна тема...

Щоправда, вже на прикладі держзамовлення можна порушити ще одну тему, популярну нині. Про реальний економічний суверенітет, який замало проголосити декларацією. Окрім декларації, потрібні й конкретні управлінські акти, принаймні, на рівні республіканського уряду. бо саме йому активно розбиратися з усім господарством, розташованим на території України. В тому числі і з такими специфічними підприємствами харчової промисловості, як «Керчрибпром». У протилежному випадку навіть кільку в томаті ще не так скоро побачать жителі Полтави або ж Чернігова.

ТЕМА ЩЕ ОДНА І ЗНОВ — НЕПОПУЛЯРНА

Не знаю, як кому, але для колективу об'єднання ринкові відносини вже давно стали дійсністю. І не тільки тому, що матеріально-технічні ресурси для забезпечення життєдіяльності великого виробничого організму доводиться діставати за прямими контактами. Якщо говорити про ресурси, без яких не може існувати і ловити рибу флот, то майже всі вони купуються сьогодні за цінами «чорного ринку». І не на карбованці, а на натуральні банки консервів.

А що ж вдієш, коли ціна консервів аж ніяк не відшкодовує витрат на їх виготовлення. Чому? Відповідь можете знайти, зайшовши до будь-якого овочевого магазину. І ви переконаєтеся, що томат-паста, цибуля, морква і таке інше, без чого консервів не зробити, продаються тільки по цінах за домовленістю. Отже, у два-три рази дорожче, ніж раніше.

А вартість баночки кільки в томаті, навіть нова, буде фіксованою.

До чого призведуть цінові ножиці? До цілковитого краху: замість прибутку об'єднання у році, що настав, матиме 22 мільйони карбованців збитків. І це при тій самій виробничій програмі.

Ситуацію загострюють і «тактичні» дії Мінрибгоспу СРСР. Його апарат, щоб зберегти себе з гарантією, нічого кращого вигадати не зміг, як ввести плату за ресурси. Зрозуміло, що для рибалок — це ресурси Світового океану, де без ліцензії або квоти (а це відповідна плата з кишені об'єднання) давно вже ніхто рибу не ловить. От і виходить, що за оплачене ще раз доведеться платити міністерству. Торгівля чужим — та й годі! Все це знову впливає на собівартість кінцевої продукції.

Звичайно, колективу об'єднання зрозуміле занепокоєння уряду країни з приводу низьких цін, скажімо, на ту ж банку кільки в томаті. Але тоді мова повинна йти і про механізм державних дотацій рибної промисловості, яка не з своєї волі може перейти у розряд збанкрутілої галузі.

Зрозуміло і те, що при зовсім дірявому державному бюджеті про дотації годі й говорити. Отже, слід шукати інших шляхів. І вони є. І недарма я згадав про такі можливості на самому початку своєї оповіді.

Але це вже зовсім непопулярна тема, особливо в коридорах Міністерства рибного господарства СРСР. Та й в інших також.

ВАРІАЦІЯ НА РИНКОВО-ДОВІЛЬНУ ТЕМУ

Господарська, а точніше сказати, підприємницька свобода, хочемо ми цього або ні, одна з головних ознак ринкових відносин. Входити у ринок із зв'язаними руками — це все одно, що кинути людину з камінням на шиї у море.

Скільки вже вірних законів прийнято на різних рівнях державного управління, але дозволю собі стверджувати: господарської свободи виробник так і не здобув. Не здобув тільки тому, що не має права розпоряджатися виробленим.

Держзамовлення, особливо коли йдеться про продовольство, — то річ мудра. Однак де гарантія матеріально-технічного забезпечення за всією номенклатурою ресурсів? І чи можна взагалі уявити роль органів Держпостачу в майбутній ринковій економіці? Якщо цього немає, то зовсім нерозсудливо визначати держзамовлення на рівні 100 процентів.

Як можна розпорядитися цією свободою?

Рибу ловлять рибалки на суднах. У Чорному і Азовському морях, як нині добре відомо, її немає. Тому доводиться йти до берегів Чілі або Аргентини. Подивіться-но на карту світу і спробуйте з елементарними знаннями географії пройти від Керчі до узбережжя Чілі. І уявіть, що під час путини треба провести терміновий ремонт на одному з суден. Ситуація таки цілком реальна, бо практично всі судна об'єднання — на межі списання.

Можна було б вельми вигідно домовитися з чілійцями і провести ремонт за п'ять-шість місяців в одному з найближчих портів від району промислу. Але — не можна. І «хворе» судно доводиться переганяти до Керчі. Наскільки це збитково, судіть самі: у нас ремонт триватиме 2,5 року, а в них — 6 місяців. У них за ремонт просять 10 тисяч тонн риби. А вийшовши з ремонту на промисел на два роки раніше, екіпаж такого судна може дати, як мінімум, 15 тисяч тонн продукції. Коротше кажучи, і за ремонт віддасть, і ще додатково на вітчизняний стіл п'ять тисяч тонн надійде.

Вигідно? Звичайно, коли ще й урахувати, що ремонт у чілійському порту можна виконати в кредит на два роки. Але, повторюю, здійснити таку вигідну операцію об'єднання не має права.

Або ще приклад. Опинилися рибалки у критичній ситуації з виконанням експортного замовлення через відсутність поліетиленових пакетів. Одна з фірм Намібії за 140 тонн риби могла б цю проблему вирішити. І не було б клопоту з експортною партією продукції вартістю в 1,5 мільйона американських доларів. Та знов — заборона. Ото вже й справді: відомство заощаджує у дріб'язку, а втрачає — у великому. Прикладів таких, на жаль, можна навести безліч. І всі вони будуть про одне-однісіньке — із зв'язаними руками у ринок входити збитково.

Змушений і в «Керчрибпромі» вже вкотре повторювати непопулярне від частого вживання гасло: «Дайте колективам свободу. Тоді й риби на столі буде вдосталь».

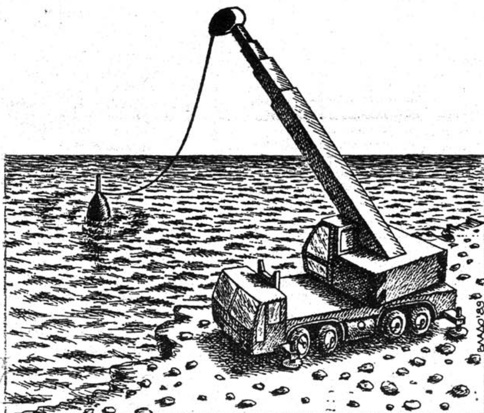
Галузь такі можливості має. Тільки не слід добивати її, скажімо, податками, ножицями ціноутворення і кабальним державним замовленням, від якого, крім паперової користі, в кінцевому підсумку, нічого не буде.

У всіх цих проблемах, повторюю, вирішальне слово могли б сказати і республіканські власті. Рибалки об'єднання хоч і ходять за такою бажаною для нас продукцією у далеку Атлантику, однак живуть вони на Україні. У моєму досьє десятки копій, листів і пропозицій об'єднання в різні інстанції, в тому числі і в республіканський уряд. І на більшості паперів позначки генерального директора А. Луценка на зразок «не має реакції», «відповіді не було» тощо. А в цих листах біль і неспокій працьовитого колективу, який, входячи у ринок, думає про те, як уникнути банкрутства і дати всім нам якнайбільше продукції.

...Їхав я з Керчі, так і не купивши навіть поганенької баночки кільки в томаті, які за колишніх часів і продуктом не вважали. Зате біля адміністративного будинку побачив натовп чоловіків. То були безробітні рибалки. «Тимчасово незайняті». А це вже й зовсім непопулярна тема...

Варіації на непопулярні теми зі слів працівників об'єднання «Керчрибпром» записав спеціально для «Голосу України»

**Валерій ШЛОМА,
власний кореспондент щотижневика «Экономика и жизнь».**
Керч — Київ.

Мал. Влада ПАЛАНКОВА.

ВХОДИТИ У РИНОК ІЗ ЗВ'ЯЗАНИМИ РУКАМИ — ЦЕ ВСЕ ОДНО, ЩО КИНУТИ ЛЮДИНУ З КАМІННЯМ НА ШИЇ У МОРЕ.

НА СТРИЖНЕВОМУ НАПРЯМІ

Не помилюся, коли скажу, що дослідники новітньої історії України назвуть 1990 рік переломним у становленні її суверенної зовнішньої політики.

З прийняттям Декларації про державний суверенітет перед Україною відкрилися нові можливості й на терені міжнародної політики. Декларація окреслила напрям зовнішньої політики республіки, орієнтуючи її на врахування національних інтересів України в політичній, економічній, інформаційній, науково-технічній, гуманітарній та інших сферах. Головною метою суверенної зовнішньої політики України має стати забезпечення сприятливих умов для її соціально-економічного розвитку, взаємовигідної інтеграції економіки республіки у світове господарство, зміцнення дружніх зв'язків з державами, насамперед прикордонними, збереження територіальної цілісності й недоторканості кордонів УРСР, захист прав людини.

Ми розуміємо, що будь-яка Декларація чи закон працюватиме лише за умови, коли буде розроблено відповідний механізм втілення їх у життя.

Таким механізмом стала для нас постанова Верховної Ради України «Про реалізацію Декларації про державний суверенітет України у сфері зовнішніх зносин». Її виконання дасть поштовх для визначення державними та науковими установами України всього комплексу реальних інтересів республіки у сфері зовнішніх зносин та можливостей їх захисту.

Постанова визначає пріоритетні напрями роботи Міністерства закордонних справ, інших установ, що працюють у сфері зовнішніх зносин.

Принципово важливим є положення (чи не вперше за всю історію існування української радянської зовнішньополітичної служби) про спеціальну статтю видатків у державному бюджеті республіки на зовнішньополітичну та зовнішньоекономічну діяльність України. Для кожного зрозуміло: повноправна й ефективна зовнішня політика без належного її фінансування неможлива.

У зв'язку з цим наголошу ще на одній думці. Вкладення грошей у зовнішню політику не є викиданням грошей на вітер, як про це дехто думає. Навпаки, це — вкладення грошей, як кажуть, під високий відсоток. Адже витрачені сьогодні, вони дадуть відчутний приріст завтра завдяки налагодженому політичному, економічному, науково-технічному співробітництву з тією чи іншою країною. Шкода, що ці елементарні речі слід інколи доводити не лише в студентських аудиторіях.

Серед пріоритетних напрямів зовнішньої політики України як Декларація, так і постанова називають забезпечення безпосередньої участі Української РСР у загальноєвропейському процесі та європейських структурах.

Така постановка питання є правомірною як з політичної, так і з міжнародно-правової точок зору. Я маю на увазі, зокрема, ст. 80 Конституції СРСР та ст. 74 Конституції УРСР.

Цілком природно, що в нашої республіки як у європейської держави головні інтереси пов'язані, зокрема, з Європою. Тож ми, з одного боку, розпочали роботу по активізації наших двосторонніх зв'язків з країнами континенту, а з іншого — вжили заходів з метою приєднання до загальноєвропейського процесу.

Сподіваюсь, що про розвиток двосторонніх відносин України з Польщею, Угорщиною, Чехо-Словаччиною вже відомо.

Нагадаю лише, що минулого року (знову-таки вперше за всю нашу істо-

Двадцята частина Європи

рію) відбулися мій офіційний візит до Угорщини і офіційний візит міністра закордонних справ Польщі до України, було підписано Спільну заяву між УРСР та Угорщиною на найвищому рівні і Декларацію про принципи та основні напрями українсько-польських відносин. Під час перебування на 45-й сесії Генеральної Асамблеї ООН я провів переговори з міністрами закордонних справ Болгарії, Чехо-Словаччини, Польщі, Угорщини, Румунії, Югославії, Туреччини, Австрії, Канади, Ватікану та інших держав. Відбулися зустрічі з керівниками зовнішньополітичної служби США.

Звичайно, на них порушувалися питання розвитку двосторонніх відносин України із зазначеними країнами. Окремо розглядалося і питання про безпосередню участь України в загальноєвропейському процесі.

Хочу відразу наголосити, що це питання дуже важливе. Розуміючи це, ми не ставили перед собою нереальних завдань. Наша стратегія — участь України в загальноєвропейському процесі як рівноправного, незалежного учасника. Наша тактика — обережність, поступовість, гнучкість.

Ми впевнені, що йдемо правильним шляхом. Але ми не можемо не враховувати політичних реалій, не можемо робити таких кроків, які шкодили б інтересам України. Такий підхід визначив нашу позицію щодо Паризької зустрічі країн — членів НБСЄ на найвищому рівні.

6 грудня 1990 року за дорученням керівництва республіки я звернувся до міністра закордонних справ Франції Р. Дюма як представника країни, що проводила загальноєвропейську зустріч, з офіційним листом, в якому містилося прохання поінформувати всі країни — члени НБСЄ про бажання України одержати на Паризькій зустрічі та на інших загальноєвропейських нарадах статус спостерігача.

За вказівкою міністерства Постійне представництво України при ООН надіслало текст цього листа постійним представникам країн — членів НБСЄ, представлених в ООН.

У листі обгрунтовувалася правомірність постановки цього питання, наголошувалося, що Українська РСР є невід'ємною частиною Європи, підтримує цілі і принципи Заключного акту в Хельсінкі, готова разом з іншими державами нести відповідальність за збереження й забезпечення миру, розвиток міжнародного співробітництва на континенті.

З привітанням до учасників зустрічі в Парижі звернувся Голова Верховної Ради України Л. Кравчук.

Зазначу також, що питання про включення УРСР до європейського процесу порушувалося й у виступі на пленарному засіданні 45-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН. Активна робота проводилася з Генеральними консулами в Києві.

Одним словом, ми здійснили грунтовну дипломатичну підготовку.

У відповідь Франція, посилаючись на суто технічні та процедурні причини (обмаль часу, принцип консенсусу), звернула нашу увагу на труднощі з розв'язанням на даному етапі цього конкретного питання. Проте, і я хотів би наголосити на цьому, ми не одержали формальної відмови. Як на мене, це дуже важливо.

Безумовно, питання складне, його вирішення потребуватиме нових значних зусиль, послідовної й цілеспрямованої роботи. Шлях України до загальноєвропейського дому буде довгим і важким. При цьому хотів би застерегти декого від надмірних намагань видати бажане за дійсне, вдаватися без належного розуміння цієї проблеми до окремих акцій, які можуть завдати шкоди нашій політичній та професійній роботі.

Сьогодні наша тактика має бути активною й водночас гнучкою. Ми повинні забезпечити на цьому етапі присутність України на загальноєвропейських форумах, участь її представників у розробці міжнародно-правових документів, що стосуються нової Європи, роботу в загальноєвропейських органах.

Не відмовляючись від головної мети, слід, на мою думку, використовувати проміжні або тимчасові рішення, як то — участь представників України в делегаціях СРСР за умови надання їм у складі цих делегацій статусу представників УРСР, активне використання європейських структур, до яких вже входить УРСР, наприклад ЄЕК ООН, робота в цьому напрямі Постійних представництв УРСР у Женеві, Парижі, Відні, введення до складу посольств СРСР у важливих для УРСР європейських країнах повноважних представників від УРСР тощо.

Ми визначилися тому, що робота по підключенню України до загальноєвропейського процесу не повинна являти собою чергової кампанії, а мати характер безперервного поступального процесу.

Такий підхід дав би, як нам здається, змогу підійти до розв'язання питання в принципі до наступного загальноєвропейського форуму на найвищому рівні в Хельсінкі в 1992 році.

Такі наші «загальноєвропейські плани». Звичайно, їх здійснення великою мірою залежатиме від загального розвитку подій як на Україні, так і на континенті в цілому. Міністерство закордонних справ республіки, керуючись Декларацією про державний суверенітет України, постановою, яка визначає механізм реалізації її зовнішньополітичних положень, готове до роботи на європейському напрямі, що забезпечувало б на ділі конкретні національні інтереси України та її народу.

Анатолій ЗЛЕНКО,
міністр закордонних справ Української РСР.

ОЧИМА ЗАРУБІЖНИХ КОЛЕГ

Розгортання парашутно-десантних частин в деяких регіонах СРСР треба розглядати на тлі посилення політичного напруження між Кремлем і неросійськими республіками. Це — чіткий сигнал, що Михайло Горбачов має намір зміцнити свою владу через поступове посилення центрального контролю і скасування тих республіканських законів, які він вважає порушенням всесоюзної Конституції.

«Вашінгтон пост». США.

* * *

Після раптової відставки Шеварднадзе світова громадськість знову була здивована рішенням Москви надіслати десантників до Прибалтики та інших республік. Схоже, що Михайло Горбачов, беручи собі в союзники так звані сили закону і правопорядку, віддає себе і свої реформи на ласку цих сил. А це ставить під сумнів майбутнє взаємин Радянського Союзу з рештою світу.

«Нью-Йорк таймс». США.

* * *

Радянський Союз мусить виправити помилки минулих років, негайно запровадити демократію й ринкову економіку. Тільки тоді окремі союзні республіки зможуть добровільно створити новий союз держав на підставі вільного вибору. Це — єдиний шанс на мирне майбутнє нинішнього СРСР.

«Більд ам зонтаг». ФРН.

* * *

Криваві події з метою повалити демократично обраний уряд Литви не тільки заперечують ідею перебудови, але й загрожують всьому процесові реформ у СРСР. Поставлено під знак запитання радянсько-американську зустріч на найвищому рівні наступного місяця. Стає невідомим подальший розвиток стосунків між Радянським Союзом і Заходом...

Москва пішла на цей крок, щоб залякати уряди тих республік, які прагнуть незалежності. Але це буде нелегко зробити. Крім того, утримання імперії дорого коштуватиме Центрові, що втратить підтримку міжнародної громадськості.

«Глоб енд мейл». Канада.

Війна не буде легкою

Інформаційні агентства повідомляють:

Ірак знову обстріляв своїми ракетами «земля—земля» Ізраїль та Саудівську Аравію. З п'яти іракських ракет чотири збито американськими зенітними засобами, а одна впала в Перську затоку. Два американські солдати були поранені і шість іракських військовослужбовців захоплено в полон.

Міністр оборони Сполучених Штатів Чейні задоволений результатами масованих бомбардувань союзною авіацією іракських об'єктів. За його словами, знищено два діючі ядерні реактори і завдано серйозної шкоди спроможності Іраку виробляти хімічну та бактеріологічну зброю. Проте, відзначив Чейні, Ірак все ще має значну військову силу і не слід передбачати швидкого закінчення війни.

Президент США Буш, виступаючи по телебаченню, також визнав, що війна у Перській затоці не буде ні легкою, ні дешевою. Однак він підкреслив, що використання Саддамом Хусейном ракет «СКАД» посилило рішучість союзних сил якнайшвидше досягти перемоги над іракським диктатором.

Надходять повідомлення про вибухи бомб в установах західних країн у Туреччині, Лівані, Чілі, Бразілії. За всіма ознаками, це акції арабських терористів проти країн, що беруть участь в антиіракській коаліції.

ВРАНЦІ, у кав'ярні, зустрів смішного дядька з чималенькою торбою. Розговорилися. Він їхав до сина-курсанта в інший кінець міста. Схвильований такий чоловік: ви уявляєте — їм на сніданок тепер дають манну кашу?! А що для молодого здорового хлопця ота манна каша і чай?! Я ж знаю. Я сам там починав. Мене Хрущов скоротив. Ну, нехай... Але ж ми тоді їли не манну кашу!.. То я оце — підгодовую. І хлопців — теж, він же сам не їстиме, розумієте гордий...

І він побіг на зупинку, підхопивши свою, по-чоловічому невміло споряджену, торбу.

МАННА КАША ДЛЯ КАДЕТА

А для мене весь той день минав під знаком тихої печалі передвечірньої казарми, коли не хочеться говорити, бо всього на душі так багато...

Стоїш собі в строю і раптом — посміхаєшся.

Твій товариш, не повертаючи голови, самими губами, питає: чого ти?

Як йому розкажеш?

Як розкажеш, що згадав ти, всього-навсього, як мама у дитинстві підмітала хату — не віником, а — гусячим крильцем. І це для тебе вкрай важливо саме сьогодні й саме тут.

Або — тато з гостинцями пригадався, але не з тими, що сьогодні, а з тими, що колись, — щось там, за пазухою, у кульочку з сірого паперу...

...Дрібниці, але, мабуть, прадавній сенс солдатського строю саме в тім і полягає — тут починаєш бачити й розуміти значення дрібниць.

Солдат лишається солдатом поки усвідомлює це.

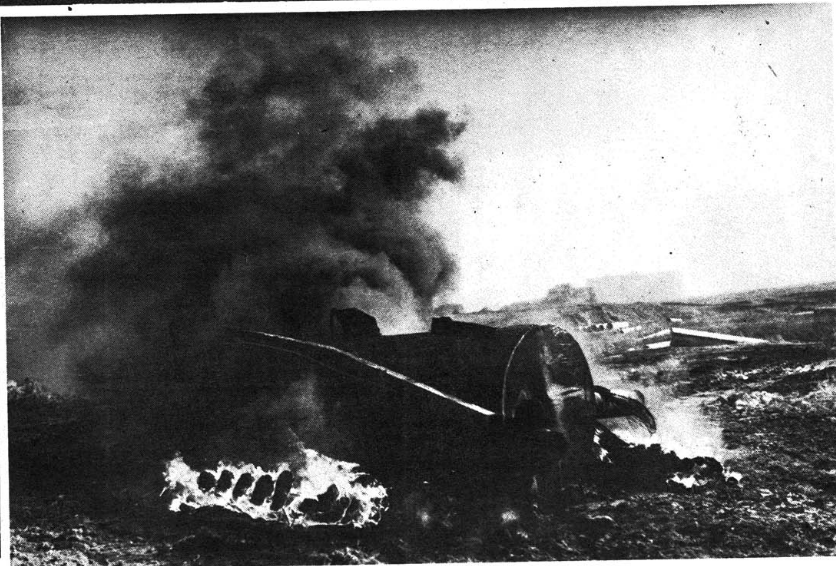
Усі інші — просто давно не стояли в строю й не їли манної каші на сніданок.

Віталій ЖЕЖЕРА.

Фото Миколи КОЗЛОВСЬКОГО.

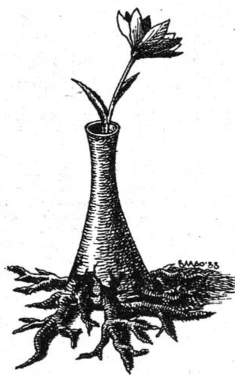
«Шановна редакціє!
Три роки тому, переселившись з Мінського району Києва у Дарницький, я сподівався, що тут чистіше повітря. А тепер глибоко розчарувався: хмари диму, аварійні чи, може, навмисні викиди в атмосферу. Повітря таке, що задихаємось. Що ж воно буде далі! Треба ж бити на сполох!

О. ЗУБАЛІЙ, доцент Київського політехнічного інституту».

Що не кажіть, а почуття оптимізму (а може, гіркого гумору!) нашому народові не бракує і в найскрутніших умовах. Свідченням тому й оцей знімок фотокореспондента Богдана ПРИЙМАКА. Валує дим, щільною пеленою затуляючи небосхил. То палахкоче в Тернополі велетенське багаття, на якому спалюють автомобільні колеса. А мешканці розташованих неподалік будинків, ковтаючи їдкий чад і усміхаючись крізь сльози, бадьоро повідомляють, що їх житловий масив має чудову назву — «Сонячний».

«БУКЕТ» ДАРНИЦІ

ЗАДИХАЄМОСЬ ОД ДИМУ, А ЗА ДАНИМИ САНЕПІД-СТАНЦІЇ,— «СКАРГ НЕМА».

ДАРНИЦЯ справді була мальовничою й екологічно чистою лівобережною частиною Києва. Минув той час... Тепер у цьому регіоні кілька адміністративних районів столиці України. Під натиском «цивілізації» все далі відступає колись чудовий сосновий ліс. Ні вдень, ні вночі не перестають димити велетенські труби Заводу хімікатів (єдиного свого роду в Союзі), виробничого об'єднання «Хімволокно», ДШК та інших забруднювачів, не кажучи вже про ТЕЦ. А з боку Харківського житлового масиву новобудови обкурює завод по термічній переробці побутових відходів «Енергія». Місцеві жителі називають його душогубкою. На жаль, це не емоції. Ртуть, свинець, хром, нікель, цинк, натрій, вісмут, мідь — це далеко не повний перелік «букета», дарованого дарничанам «Енергією». Крім того, разом з димом в атмосферу викидаються радіонукліди та інші небезпечні для здоров'я токсиканти.

Послухаєш розповіді керівників підприємств-забруднювачів про те, як «багато» зроблено для поліпшення екологічного стану — і створюється враження, що їм треба давати премії. Але якщо таку премію «примочити», то, буває, важко знайти склянку чистої води.

Зрозуміло, навіть після запевнень: «вживаються усі заходи» — наївно думати, що завтра або післязавтра ніщо не димітиме.

Звичайно, не можна закрити (та цього ніхто й не домагається), скажімо, Дарницький м'ясокомбінат чи цехи хіміко-фармацевтичного об'єднання «Дарниця». Однак відмахнутися від екологічної проблеми не можна.

Київське виробниче об'єднання «Хімволокно» виділяє на природоохоронні заходи мільйони карбованців. Протягом останніх років збудовано ряд пилогазоочисних та інших установок. Зведено цех регенерації сірковуглецю для комплексної очистки концентрованих виділень віскозних виробництв. Реконструйовано старі очисні споруди.

Однак, як визнає заступник начальника виробничого відділу по охороні природи Л. Лимонова, ці заходи ще не дозволили добитися докорінного поліпшення якості атмосферного повітря і додержання гранично допустимих норм викидів.

Не зайве нагадати: норми викидів колись погоджувалися з спеціалістами підприємств-забруднювачів. Так що не дуже й важко їх дотримуватися. І все ж «стеля» постійно пробивається.

Громадськість стурбована не тільки зловісними хмарами над Дарницею, а й отруйними стоками, що беруть свій початок на Заводі хімікатів. Що буде далі? Цього не знають ні дарничани, ні сам директор заводу О. Нікішенко: «Парламент України ще тільки приймає основні закони економіки. Як працювати? Кому ми належимо — республіці чи Союзу? Хто забезпечуватиме сировиною, валютою для її закупки? Сьогодні через відсутність сировини простоюють три цехи».

Як розповів заступник головного інженера Заводу хімікатів Г. Кочеров, відповідно до програм перепрофілювання підприємства вже виведено з експлуатації одинадцять екологічно неблагополучних виробництв. Значна увага приділяється зменшенню забрудненості атмосферного повітря, водойм, навколишнього грунту. Відпрацьовується оптимальний режим ведення технологічного процесу демеркуризації обладнання тощо. Але знову ж таки з різних причин підвищення ефективності природоохоронних заходів дуже відстає від темпів насування екологічної кризи. Ще й дотепер довкруг димових труб замертво падають птахи. Жовті калюжі отруюють землю. Всихають дерева. Хтось хитро придумав — наказав замурувати в залізобетонний панцир (від людського ока) ще живе русло Дарниці. Тепер колишня річка називається «меліоканал». А раз канал, то й скидають туди різні нечистоти. За вимірами екологів, тут лише вміст міді в 40 разів перевищує гранично допустиму норму, ртуті — в 2,6 раза.

Колись Юрій Тимошенко (Тарапунька) говорив: «Кінець світу — в Позняках». Він мав на увазі освітлення. Тепер, на жаль, кінець самому селищу. Правда, люди тут ще живуть. Де ж їм дітися? Але «чи можна так жити далі?» — запитує Володимир Єрмоленко (Тепловозна, 18-А). Дихати нічим. Звалище побутових відходів, що прилягає до цієї вулиці, має пахощі дещо не такі, як імпортні духи. Крім того, ртуть, свинець та інші важкі метали проникли на глибину 15—20 метрів. У той же час рівень грунтових вод у Позняках сягає 2—3 метри. Хімічні забруднення територій деяких тутешніх підприємств, зокрема союзного монстра «Буревісник», перевищують допустимі норми в... сотні разів. Не дає забувати про себе і завод «Вулкан».

«Букет» Дарниці доповнюють промислові підприємства й інших куточків Києва. Та ми не маємо на меті «чорнити огульно» всіх. Навпаки. Спасибі людям, які трудяться тут! Важливо тільки при бажанні натопити хату — не спалити її. І самому не вчадіти.

Доводиться говорити про це тому, що рівень технологічного навантаження на біосферу по Україні в шість — сім разів перевищує загальносоюзний. В Дарницькому регіоні по канцерогенних та інших сполуках у кілька разів «важчий» за республіканський.

Напрошується сумнів: чи не в трубу вилітають оті мільйони карбованців, що виділяються на природоохоронні заходи? Давно назріла необхідність посилити економічні санкції. Зокрема, відшкодування не повинні бути символічними. Бо зараз деяким підприємствам вигідніше заплатити штраф, ніж будувати або ремонтувати очисні споруди. Доцільно, щоб кошти від штрафів направлялися в бюджет місцевих Рад і використовувалися тільки для оздоровлення природи, а не на роздування штатів керівних паперотворчих управлінь.

«Перманентними» заходами справі не зарадити. Потрібна повна заміна виробництв з шкідливими технологіями і відходами на екологічно чисті, впровадження сучасних надійних очисних споруд, включаючи замкнутий цикл водопостачання на всіх промислових підприємствах.

Та й екологічний контроль, на думку голови комісії по екології і охороні оточуючого середовища Харківської районної Ради народних депутатів м. Києва А. Медведєва, має бути значно суворішим.

Окремого розгляду заслуговує проблема транспортних викидів. Але не згадати про це важко. Бо на деяких магістралях рівень загазованості перевищує допустимі норми в 7—8 разів.

В очі врізалося, як по вулиці Бориспільській, 3 дитячу коляску чорним чадом обдав величезний КамАЗ. Подумалось: чи живе в цьому будинку хто-небудь з тих, котрі «турбуються про благо народу». Таких не виявилось. Чи не тому-то при проектуванні нових житлових масивів забувають про простих людей?

Має рацію автор листа до нашої газети — доцент Київського політехнічного інституту О. Зубалій: «Треба бити на сполох».

Як це не дивно, такої стурбованості не виявила виконуюча обов'язки головного санітарного лікаря санепідстанції Дарницького району м. Києва З. Бобруль. По нашому району, — стверджує вона, — скарг на екологічний стан нема.

Коментувати не будемо. Гадаємо, це зроблять наші читачі, особливо ті, хто за службовим становищем не повинен залишатися байдужим до захисту навколишнього середовища, а значить — і нашого з вами здоров'я.

Володимир ОЛЕФІРЕНКО,
спеціальний кореспондент «Голосу України».

Фото Богдана ПРИЙМАКА.

— Які регіони України найбільш небезпечні з екологічної точки зору?

В. РОМАНОВСЬКИЙ.

Харків.

«ТІНЬОВА» ПРОДУКЦІЯ

Відповідає керівник сектору екологічного виховання, пропаганди і зв'язку з громадськими організаціями Державного комітету по охороні природи УРСР Анатолій Леонідович АНДРІЄНКО:

— Викиди від антропогенних джерел забруднення, скажімо, у Донецькій області складають 27, а в Дніпропетровській — 23 відсотки від загальної кількості шкідливих викидів по республіці. Тобто, дві області дають нам половину екологічного бруду, який маємо на Україні.

Особливо значні викиди високотоксичних речовин у Кривому Розі — 1 мільйон 234 тисячі тонн і Маріуполі — 781 тисяча тонн на рік.

Головними забруднювачами середовища є підприємства металургії (35 відсотків) та енергетики (23 відсотки від загальної кількості викидів).

Чи правда, що джерельна вода у нас непридатна для пиття?

К. СКЛЯРУК.

Миколаївська область.

ДЖЕРЕЛЬНА... ОТРУТА

Відповідає начальник відділу гідрогеологічних і геоекологічних робіт Українського головного координаційно-геологічного управління Міністерства геології СРСР Євген Олександрович ЯКОВЛЄВ:

— Парадоксально, але факт залишається фактом: сьогодні ми почасти споживаємо джерельну... отруту.

Впродовж останніх чотирьох років ми вели інтенсивні дослідження вмісту хімічних речовин у підземних водах. Треба зазначити, що наявність пестицидів зафіксовано у кожній області, причому на різних глибинах (іноді аж до 764 метрів).

Запитання з місця

У 16 областях забруднення підземних вод отрутохімікатами перевищує гранично допустимі нормативи у кілька разів. Велику занепокоєність викликає стан підземних вод у Кримській та Миколаївській областях, де на 90 відсотках досліджених територій встановлено вміст широкого спектра дефоліантів з перевищенням гранично допустимих концентрацій. Складне становище із джерельними водами також у Херсонській, Луганській, Дніпропетровській, Львівській, Івано-Франківській областях.

Як засвідчують наші дослідження, у пробах підземних вод одночасно можуть бути присутніми декілька (а почасти до 10 і більше) різноманітних хімічних речовин, що особливо небезпечні для здоров'я.

Чи маємо сьогодні дані про радіоактивне забруднення лісів України?

В. ЗЕЛЕНЮК.

Вінницька область.

«ЦЕЗІЄВІ» ЛІСИ

Відповідає начальник сектору радіоекології Міністерства лісного господарства УРСР Володимир Петрович ЛАНДІН:

— Внаслідок чорнобильської аварії під радіоактивне забруднення потрапили ліси площею більш ніж 1,5 мільйона гектарів. Прямі збитки для лісного господарства складають близько 120 мільйонів карбованців.

Найбільш забруднені ліси Вінницької, Житомирської, Київської, Ровенської, Чернігівської та Черкаської областей.

Які наслідки маємо на сьогодні? Передовсім, із рекреаційного користування виведено значні лісові масиви, припинився збір грибів, ягід, а також заготівля сіна та деревини.

Результати наших досліджень переконливо засвідчують: нині йде інтенсивне накопичення цезію-134 та цезію-137 у деревині, лікарських рослинах, грибах, ягодах тощо. Навіть на відстані більше 100 кілометрів від ЧАЕС при порівняно невисоких рівнях забруднення грунтів сумарний вміст цезію у рослинах помітно перевищує гранично допустимі норми.

У складі радіоактивних елементів, що випали на ліси, переважають довгоживучі радіонукліди, тому поліпшення радіаційного становища найближчим часом не відбудеться.

Сьогодні у нас є карта радіаційного забруднення республіки. Можливо, редакція шановної газети має аналогічну карту забруднення наших земель різноманітними пестицидами?

В. НИЗОВИЙ.

Сімферополь.

ДЕФОЛІАНТИ НА СНІДАНОК

На жаль, поки що у нашому розпорядженні такої карти немає. Однак загальну картину застосування хімікатів у сільському господарстві нам змалював заступник голови об'єднання «Укрсільгоспхімія» Микола Максимович РУБЕЦЬ:

— Найбільша кількість пестицидів застосовується у господарствах Вінницької, Закарпатської, Кримської та Миколаївської областей. Найменша — у Дніпропетровській, Запорізькій та Луганській.

Значної шкоди навколишньому середовищу завдає не тільки інтенсивне застосування різних дефоліантів, а й систематичні порушення норм і правил їх зберігання. Тільки на 65 відсотків забезпечені господарства республіки типовими складськими приміщеннями. Чверть із них не відповідає елементарним природоохоронним і санітарним вимогам. Особливо незадовільний стан зберігання пестицидів у Кіровоградській, Полтавській, Одеській та Хмельницькій областях.

Наш кореспондент.

ВИЗНАНО КРАЩИМИ

Закінчився республіканський огляд природоохоронної роботи музеїв. Поповнено експозиції цікавими матеріалами, розроблено нові тематичні екскурсії, лекції, виставки.

Кращими в цій роботі визнано Волинський краєзнавчий, Харківський історичний, Львівський музей народної архітектури, Севастопольський міжшкільний краєзнавчий (на громадських засадах), експозицію Черкаського обласного Будинку природи та музей природознавства Харківського державного університету.

ПРИРОДІ ПОТРІБЕН АДВОКАТ

І ним має стати, на думку народних депутатів республіки, Закон «Про охорону навколишнього середовища», проект якого розглянуто на черговому засіданні постійної комісії Верховної Ради УРСР з питань екології та раціонального природокористування.

Які ж пріоритетні напрями визначено у проекті нового законодавчого акта? Передусім це правові, економічні та соціальні основи організації охорони природи в інтересах нинішнього й прийдешніх поколінь.

За правовими нормами обговорюваний законопроект істотно відрізняється від чинного Закону про охорону природи. Він складається із сімнадцяти розділів, в яких по-новому сформульовано екологічні права, обов'язки й інтереси громадян республіки, повноваження Рад народних депутатів у питаннях охорони навколишнього середовища, економічні механізми регулювання природокористування, визначено території та об'єкти, що підлягають особливій охороні, тощо.

Стосовно багатьох статей законопроекту, — говорить голова комісії М. Залудяк, — можна вжити визначення «вперше»: чи то йдеться про відповідальність за порушення природоохоронного законодавства, яка передбачає дисциплінарні, адміністративні, майнові й кримінальні санкції, чи то про екологічне страхування, виплати компенсацій і пільг громадянам, що перебувають у зоні екологічного лиха. Вперше у ньому говориться також про міжнародні відносини республіки в галузі охорони навколишнього середовища, що здійснюватимуться на державному і громадському рівнях згідно з міжнародними договорами та угодами.

На мою думку, — продовжив Микола Іванович, — новий Закон дуже «незручний» для багатьох господарників, бо ж стає на заваді їхнім суто прагматичним інтересам. Безперечно одне: жити, як ми звикли, за рахунок природи, не дбаючи про її збереження, далі не можна. Вважаю, ми дійшли до тієї межі, за якою починається екологічна злочинність. До речі, у законопроекті чимало нових юридичних норм, зокрема «екологічний злочин», «застава в галузі природокористування», «екологічні права» та ін.

До цього слід додати, що найближчим часом законопроект обговорюватиметься на засіданні Президії Верховної Ради, а затим його буде внесено на розгляд народних депутатів.

Анатолій ЖИКОЛ, оглядач «Голосу України».

НА ЧЕРВОНЕ СВІТЛО

На сесії Народицької районної Ради народних депутатів затверджено обсяги продажу державі у 1991 році основних видів сільськогосподарської продукції, у тому числі й ...радіоактивного молока. Навіть нині, взимку, в пору стійлового утримання корів, воно з нуклідами. Приміром, у колгоспі «Зоря комунізму» вміст радіоактивного цезію-137 у молоці в 4,6 раза більше тимчасово допустимих норм.

— Навіть порівняно чисте молоко ряду колгоспів, у якому радіоактивність не перевищує встановлених обмежень, — зауважує лаборант-радіолог районної ветеринарно - бактеріологічної лабораторії О. Гусар, — не придатне для харчування дітей.

І все ж «зелену вулицю» для реалізації державі 13 тисяч 600 тонн радіоактивного молока району відкрито. Цікаво, чи п'ють таке молоко ті, хто замість зеленого мав би засвітити червоне світло цьому продуктові харчування?

Микола АТАМАНЧУК.

Мал. Анатолія ЛЕРНЕРА.

Житомирська область.

КОНКУРС ПРИРОДООХОРОНЦІВ

Оголошується черговий республіканський конкурс на кращий винахід, раціоналізаторську пропозицію, науково-технічну розробку. Науковий пошук спрямовано на охорону навколишнього середовища і раціональне використання природних ресурсів.

До участі запрошуються колективи науково-дослідних, проектно-конструкторських інститутів, організацій, окремі вчені та спеціалісти, тимчасові творчі колективи, студенти, раціоналізатори і винахідники. Надіслані роботи мають сприяти підвищенню ефективності природоохоронних заходів.

Приймаються роботи, які відповідають сучасним вимогам природокористування, впроваджуються у народному господарстві або успішно пройшли дослідно-виробничу перевірку.

Подані матеріали повинні мати:

— список авторів розробки (прізвище, ім'я, по батькові, посада, науковий ступінь, звання, повне найменування організації);

— адресу організації, технічну документацію і пояснювальну записку з описом характерних особливостей пропозиції, її новизни та оригінальності;

— техніко-економічне обгрунтування пропозиції та розрахунки її економічної ефективності;

— відомості про результати застосування розробки, її дослідно-промислової або дослідно-лабораторної перевірки, а також про можливі сфери використання.

Переможцям конкурсу встановлено премії:

перша (дві) — 1000 крб.

друга (дві) — 750 крб.

третя (чотири) — по 500 крб.

десять заохочувальних — 100 крб.

Перші, другі і треті премії надаються лише за роботи, впроваджені у народному господарстві.

Матеріали на конкурс подаються до Державного комітету УРСР по екології і раціональному природокористуванню до 1 квітня 1991 р. на адресу: 252001, ГСП, Київ-1, вул. Хрещатик, 5, тел. 228-76-43.

На перехресті думок

Вбереглися і кримські татари, яких під дулами автоматників вивезли в чужі краї, позбавили батьківщини, прирекли на фізичне і духовне знищення. Сьогодні вони повертаються додому...

«ГОРДІЇВ ВУЗОЛ» КРИМСЬКИХ ТА

ТАК, «батько народів» знав, що робив. Він — академік лисенко від соціальної політики — створював новий тип людини — «гомо совєтікуса» без роду-племені, перекроюючи республіки, переселяючи цілі народи. Почав з малих за чисельністю. До великих, зокрема українців, не добрався — смерть завадила...

Та народи вбереглися — бурхливий злет національного відродження і відновлення історичної справедливості під час перебудови яскраво засвідчив це.

Вбереглися і кримські татари, яких безжалісною рукою під охороною автоматників вивезли в 1944 році в чужі краї. Позбавили батьківщини, прирекли на фізичне і духовне знищення...

Сьогодні вони повертаються додому. Туди, де вже живуть інші люди, які теж вважають Крим своєю домівкою. Хто просто скаже, що це — проблема, не скаже нічого...

На увесь комплекс кримських проблем є багато різних точок зору. Верховної Ради СРСР, яка прийняла 14 листопада 1989 року декларацію «Про визнання незаконними і злочинними репресивних актів проти народів, яких було піддано насильственому переселенню, і забезпечення їхніх прав», у якій говориться, що парламент «беззастережно засуджує практику насильницького переселення цілих народів як найтяжчий злочин, що суперечить основам міжнародного права, гуманній природі соціалістичного ладу». Вирішено також ужити всіх заходів, щоб відновити історичну справедливість щодо кримських татар, допомогти їм повернутися в Крим. На ці потреби виділили на 1990—1991 роки 255 мільйонів карбованців.

Є абсолютно ідентична точка зору Верховної Ради УРСР, яка передбачає розумне компромісне вирішення проблеми: і татарам допомогти, і не викликати міжнаціональних ускладнень в Криму. Бо переселення десятків тисяч татар, — це кошти, будматеріали, інші витрати, на відшкодування яких сьогодні з Центру не надійшло майже нічого, окрім директив.

Сотні тисяч кримських росіян, вірмен, греків, німців, караїмів теж мають свій погляд на ці події. Непоінформовані щодо планів державних органів, способів вирішення проблеми репатріації, налякані її темпами, кримчани насторожено, а подекуди навіть вороже, упереджено зустріли переселенців. Вони бояться ураження в правах, розбрату у своєму домі, який уже повторюю, став для них рідним. Почалися конфлікти, взимку 1989 року пролилася перша кров...

Найскладнішим виявилося становище державних органів Кримської області — Рад різних рівнів, — яким проблему переселення довелося і доведеться вирішувати безпосередньо. Вони опинилися, що називається, під «перехресним вогнем» різних сил. З одного боку татари, отримавши «найвищий» дозвіл, вимагають задоволення своїх законних вимог, з іншого — кримчани, які не хочуть, щоб державні проблеми вирішували за їхній рахунок, і на це не можна не зважати, з третього — і найголовнішого — тяжіє матеріальна скрута бюджетів, бо Ради, вибачте за майже каламбур, і раді й готові б вирішити всі проблеми, та нема ні коштів, ні землі, яка в Криму належить кому завгодно із союзних відомств, радгоспів-монополістів, курортів — тільки не місцевим органам.

І є кримські татари. На сьогодні в Криму більше як 100 тисяч переселенців, які за безцінь продали майно в місцях колишнього примусового розселення і подалися на Батьківщину. Змушені сидіти перед «гордієвим вузлом» невирішених проблем і на вузлах скромних пожитків, не дочекавшись дій з боку державних органів, вони вирішили постояти за свої права самотужки. В кримських містах з'явилися перед виконкомами наметові містечка, під містами і селищами самобуди на незаконно захоплених землях, на жовтневі свята минулого року татари на кілька днів захопили міськвиконком в Євпаторії. Звісно, не обійшлося без конфліктів, залагоджувати які довелося з допомогою міліції, ЗМОПу. Насильство породило протидію. Зима охолодила пристрасті, та незабаром прийде весна...

У Криму мені довелося зустрітися із представниками кримсько-татарських переселенців та радянських органів і задати їм кілька запитань.

ОТЖЕ — перша точка зору. **Сінавер КАДИРОВ**, член штабу по переселенню кримських татар, створеного у липні минулого року в Сімферополі. Представляє Організацію національного руху кримських татар, що виникла в 1989 році на п'ятій всесоюзній нараді ініціативних груп у Янгіюлі, що в Узбекистані. Мета організації — відновлення порушених прав і повернення кримських татар на Батьківщину.

— Коли взагалі почався рух за повернення татар додому? Він представлений тільки вашою організацією чи є ще й інші?

— Ви знаєте, він і не припинявся з моменту насильницького виселення, коли з'явилися перші втікачі з тих вагонів, якими наш народ вивозили. Більш широким він став з кінця п'ятдесятих років, коли татари в місцях примусового розселення вийшли з-під комендантського нагляду, і з'явилися перші ініціативні групи. Сьогодні ми вже реально діємо.

Національний рух татар Криму єдиний, але є різні течії. Є організація «Національний рух кримських татар», яку очолює Юрій Асманов, товариства «Крим», «Ветандаш» («Співвітчизник») та ін. Я, наприклад, належу до організації, яка не вчинила за всю свою історію жодного екстремістського чи терористичного акту. Ми готові до самопожертви і вважаємо, що наша сила — в нашій слабкості. Це — єдино правильний вихід у нашій ситуації.

— Чи є в Криму такі місцеві органи влади, які з розумінням поставилися б до проблем татар і пішли їм назустріч, конкретно допомогли, зваживши на те, що дії 1944 року репресивні і незаконні?

— Спілкуючись з представниками влади, я жодного разу не чув, щоб сказали «Ні», та коли ми їм пропонуємо реально щось вирішити в межах їхньої компетенції, вони не можуть. Існують навіть освячені законом перешкоди. Наприклад, поділ переселенців на уродженців і неуродженців Криму. Право оселитися в Криму сьогодні напряму залежить від того, народився чи не народився ти або твої батьки в Криму. Ми змушені діставати безліч довідок, щось комусь доводити...

— А скільки переселенців усе-таки отримали житло в Криму за допомогою влади?

— Я б сказав: жоден! Бо повертаються люди своїм коштом, так само добувають житло, будматеріали. Єдине, що робить влада, це надає нам земельні ділянки, та й то після багатомісячних клопотань, ходінь по інстанціях, пікетів, акцій тощо.

Ми увесь час відчували блокаду з боку влади у придбанні необхідних матеріалів. Нам говорять: бачите, в якому стані економіка.

— Скажіть, а самобуди, самозахоплення переселенцями земель це що — реакція на повільне вирішення ваших проблем владою чи прагнення вирішити їх самотужки?

— Ці процеси можна розглядати по-різному. З одного боку — це протест проти невмотивованого зволікання у вирішенні наших проблем, з іншого — спроба контролювати ситуацію, не допустити конфліктів з місцевим населенням...

— Поясніть, будь ласка, адже це протиправно, беззаконня породжує нове беззаконня...

— Уявіть картину: приїжджає переселенець, знаходить свій будинок, а в ньому живуть люди. Там він за копійки продав усе — попит у зв'язку з масовим переселенням упав, — а тут з нього за жалюгідну хатину «ломлять» астрономічну ціну. Це його будинок, його відібрали силоміць, не сплативши ніякої компенсації, і тут така ситуація...

Звісно, людина може зробити що завгодно, вчинки можуть бути непередбаченими. Щоб цього не сталося, щоб не пішла ланцюгова реакція конфліктів, щоб не дати владі приводу звинуватити в дестабілізації обстановки переселенців і застосувати проти них репресивні дії, ми й змушені йти на самобуд, на самозахоплення земель, знаючи, що порушуємо закон.

— Однак конфлікти виникають... А як ви ставитеся до того, що деякі регіони Криму, зокрема Південний берег, перенаселені і там справді ніде взяти земель для переселенців?

З А Я В А

Верховної Ради УРСР «Про річницю масової депортації кримсько-татарського народу»

18 травня 1990 року минає 46 років з часу трагічної і сумної події — масового виселення кримсько-татарського народу. Верховна Рада Української РСР, підкреслюючи злочинний і незаконний характер цього репресивного акту, заявляє, що в республіці робитиметься все необхідне для відновлення справедливості, організованого переселення кримських татар, створення для громадян усіх національностей, які проживають у Криму, гідних умов для життя та праці. Висловлюємо впевненість, що тільки спільними діями людей доброї волі всіх національностей на основі суворого дотримання законності в атмосфері взаємної довіри і дружби між народами, можна повною мірою реалізувати права кримсько-татарського народу.

18 травня 1990 року, Київ.

Референдум у Криму остаточно визначив точку зору жителів півострова — відновити власну державність у формі Кримської Автономної Радянської Соціалістичної Республіки на інтернаціональній основі у складі України. Під кримським сонцем є місце всім народам, які населяють цей край.

...ним виявилося
...ржавних орга-
...області — Рад
... — яким проб-
...ення довелося і
...рішувати без-
...они опинилися,
...ся, під «пере-
...м» різних сил.
... татари, отри-
...щий» дозвіл,
...оволення своїх
...г, з іншого —
...не хочуть, щоб
...блеми вирішу-
... рахунок, і на
...не зважати, з
... найголовнішо-
... матеріальна

у Янгіюлі, що в Узбекистані. Мета організації — відновлення порушених прав і повернення кримських татар на Батьківщину.

— Коли взагалі почався рух за повернення татар додому? Він представлений тільки вашою організацією чи є ще й інші?

— Ви знаєте, він і не припинявся з моменту насильницького виселення, коли з'явилися перші втікачі з тих вагонів, якими наш народ вивозили. Більш широким він став з кінця п'ятдесятих років, коли татари в місцях примусового розселен-

усе-таки отримали житло в Криму за допомогою влади?

— Я б сказав: жоден! Бо повертаються люди своїм коштом, так само добувають житло, будматеріали. Єдине, що робить влада, це надає нам земельні ділянки, та й то після багатомісячних клопотань, ходінь по інстанціях, пікетів, акцій тощо.

Ми увесь час відчували блокаду з боку влади у придбанні необхідних матеріалів. Нам говорять: бачите, в якому стані економіка.

— Скажіть, а самобуди, самозахоплення переселенцями земель це що — реакція

— Я взагалі вважаю, що переселенців нема, а є люди, які повертаються додому із незаконного заслання. А щодо вашого запитання, то в цьому випадку потрібні альтернативні пропозиції, а не ігнорування наших вимог. Крім того, тут і досі діє принцип так званої «процентівки», згідно з якою чисельність корінного населення, тобто татар, не повинна перевищувати, наприклад, 40 відсотків. Це — ганебно і спрямовано на те, щоб ми навіть демократичним шляхом не могли впливати на життя краю.

— Деякі політичні сили на Україні виступають за пріоритетне право кримських татар вирішувати долю Криму на [illegible]й підстав[illegible]і, що вони — к[illegible]ний н[illegible]. Ви не боїте[illegible], що так[illegible] підхід може викликати міжнаціональ-

— Як позитивний акт у відновленні державності півострова у формі Кримської Автономної Радянської Соціалістичної Республіки.

— Кримської, а не Кримсько-Татарської?..

— Я сказав чітко: відновлення державності у тому вигляді, який існував. Ми довго, уважно і глибоко, із залученням значних інтелектуальних сил вивчали цю проблему, історію, соціальні і правові аспекти і дійшли висновку: Кримська республіка ніколи не була національною.

— Щодо відновлення автономії в Криму є кілька історичних аспектів: можна починати відновлення з ханства Гіреїв, з 1921 року, коли була створена інтернаціональна автономна республіка в

нього так званого принципу «коренізації», коли ми чітко визначалися, на якому посту має бути татарин, росіянин, українець. Але ж сьогодні життя зовсім інше, діють демократичні механізми, і обрання на посади залежить тільки від ділових і політичних якостей людини, а не від національної приналежності.

Кримська автономія дасть можливість реалізувати свої національні права всім народам, які населяють Крим. Адже коли існувала колишня автономія в Криму, то на її території існували національні кримсько-татарські райони. То чому б нам і сьогодні не піти таким шляхом, щоб були у нас і татарські, і німецькі, і єврейські райони?

— А якісь консультації, зустрічі, обговорення самого механізму повернення і розселення татар з їхніми представниками у вас бувають?

— Всі структури області — і партійні, і радянські — досить тісно співпрацюють із кримсько-татарським населенням. Ми пішли на те, що один із заступників голови облвиконкому має займатися тільки цією проблемою, мати компетентний штат. Нами створено як структурний підрозділ спеціальний комітет у справах депортованих народів при облвиконкомі. Жодне засідання депутатської комісії облради з питань гармонізації міжнаціональних відносин не проходить, щоб не торкнутися цієї проблеми.

— Яку все-таки конкретну допомогу було надано?

— Близько ста тисяч кримських татар сьогодні живуть і працюють у Кримській області, діти вчаться, виховуються. Що тут можна ще додати? Без влади це зробити неможливо. І дуже добре, що Л. Кравчук на IV сесії сказав, що республіка має повернутися обличчям до цієї проблеми. Це дуже вчасно. Ми розуміємо складний стан економіки республіки, але якщо не можна допомогти нам ззовні, то можна хоч у нас менше забирати.

...ордіїв вузол»

кримських татар

...етів, бо Ради,
...айже каламбур,
...ові б вирішити
..., та нема ні
...млі, яка в Кри-
... кому завгодно
...ідомств, радгос-
...тів, курортів —
...цевим органам.
...кі татари. На
...риму більше як
...ереселенців, які
...родали майно в
...нього примусо-
...ння і подалися
...щину. Змушені
... «гордієвим вуз-
...ених проблем і
...кромних пожит-
...кавшись дій з
...них органів, во-
... постояти за
... самотужки. В
...істах з'явилися
...омами намето-
...під містами і се-
...обуди на неза-
...ених землях, на
...та минулого ро-
... кілька днів за-
...виконком в Єв-
...но, не обійшло-
...іктів, залагоджу-
...елося з допомо-
... ЗМОПу. Наси-
...дило протидію.
...ила пристрасті,
... прийде весна...
... мені довелося
...з представника-
...о-татарських пе-
...а радянських ор-
...ти їм кілька за-

...Е — перша точ-
... зору. **Сінавер**
...ДИРОВ, член
...абу по пересе-
...ню кримських
...еного у липні
...ку в Сімферопо-
...ляє Організацію
...о руху кримсь-
... що виникла в
...а п'ятій всесоюз-
...ініціативних груп

ня вийшли з-під комендантського нагляду, і з'явилися перші ініціативні групи. Сьогодні ми вже реально діємо.

Національний рух татар Криму єдиний, але є різні течії. Є організація «Національний рух кримських татар», яку очолює Юрій Асманов, товариства «Крим», «Ветандаш» («Співвітчизник») та ін. Я, наприклад, належу до організації, яка не вчинила за всю свою історію жодного екстремістського чи терористичного акту. Ми готові до самопожертви і вважаємо, що наша сила — в нашій слабкості. Це — єдино правильний вихід у нашій ситуації.

— Чи є в Криму такі місцеві органи влади, які з розумінням поставилися б до проблем татар і пішли їм назустріч, конкретно допомогли, зваживши на те, що дії 1944 року репресивні і незаконні?

— Спілкуючись з представниками влади, я жодного разу не чув, щоб сказали «Ні», та коли ми їм пропонуємо реально щось вирішити в межах їхньої компетенції, вони не можуть. Існують навіть освячені законом перешкоди. Наприклад, поділ переселенців на уродженців і неуродженців Криму. Право оселитися в Криму сьогодні напряму залежить від того, народився чи не народився ти або твої батьки в Криму. Ми змушені діставати безліч довідок, щось комусь доводити...

— А скільки переселенців

на повільне вирішення ваших проблем владою чи прагнення вирішити їх самотужки?

— Ці процеси можна розглядати по-різному. З одного боку — це протест проти невмотивованого зволікання у вирішенні наших проблем, з іншого — спроба контролювати ситуацію, не допустити конфліктів з місцевим населенням...

— Поясніть, будь ласка, адже це протиправно, беззаконня породжує нове беззаконня...

— Уявіть картину: приїжджає переселенець, знаходить свій будинок, а в ньому живуть люди. Там він за копійки продав усе — попит у зв'язку з масовим переселенням упав, — а тут з нього за жалюгідну хатину «ломлять» астрономічну ціну. Це його будинок, його відібрали силоміць, не сплативши ніякої компенсації, і тут така ситуація...

Звісно, людина може зробити що завгодно, вчинки можуть бути непередбаченими. Щоб цього не сталося, щоб не пішла ланцюгова реакція конфліктів, щоб не дати владі приводу звинуватити в дестабілізації обстановки переселенців і застосувати проти них репресивні дії, ми й змушені йти на самобуд, на самозахоплення земель, знаючи, що порушуємо закон.

— Однак конфлікти виникають... А як ви ставитеся до того, що деякі регіони Криму, зокрема Південний берег, перенаселені і там справді ніде взяти земель для переселенців?

ну конфронтацію на півострові?

— [illegible], не [illegible]. Конфронтація може [illegible]кнути через непоінформованість 2,6 мільйона кримського населення, незнання міжнародних положень. Адже коли говорять про право народу на самовизначення, то воно не залежить від чисельності цього народу: сто чоловік чи 10 мільйонів...

— А як же, дійсно, бути нетатарському населенню Криму, яке прагне сьогодні автономії на інтернаціональній основі?

— Це вже інше питання. Права нації і права людини дещо розбігаються. Право татар у державній перебудові — пріоритетне як корінного населення, але доля інших народів напряму залежить від того, наскільки демократичною буде нова Конституція тієї ж Кримської автономії. За кожним громадянином має зберігатися право на свою мову, культуру, освіту та ін.

ДРУГА точка зору. **Леонід ГРАЧ**, другий секретар кримського обкому Компартії України, голова депутатської комісії облради з питань гармонізації міжнаціональних відносин.

— Як ви розцінюєте прийняття IV сесією Кримської облради Декларації про зміну державного статусу Криму?

Криму, із середини сорокових років, коли вона була ліквідована. На який час ви будете орієнтуватися, відновлюючи державність?

— На час із 1921 до середини сорокових років, коли тут існувала інтернаціональна держава. Хочу ще й відзначити, що принцип інтернаціоналізму особливо притаманний кримчанам. Я б навіть сказав, що Крим у плані тісних інтернаціональних стосунків між представниками різних національностей, а їх 110, то є мікропрототип майбутнього співіснування всього багатонаціонального Радянського Союзу. В Криму є повна гама проблем багатонаціональної держави, тому й підхід до них має бути відповідним — на основі рівноправності.

— Чи це не загострить стосунків із татарами?

— Я не хотів би відповідати за кримських татар, але схильний вважати, що здоровий глузд завжди перемагає. Крім того, і татари виступають за відновлення державності. Отже, ми рухаємося в цьому плані паралельно. Новий правовий і соціальний рівень відновленої державності — політична самостійність — дасть змогу вирішувати демократично і по-новому всі економічні і соціальні проблеми кримчан, в тому числі й татар. Татарську автономію не можна сьогодні розглядати тільки з колиш-

Згодом, перебуваючи в Кореїзі, в таборі татарських переселенців біля Ялти, я дізнався від голови Ялтинського міськвиконкому В. Усачова, що 5 мільйонів карбованців, які все-таки надійшли до бюджету області, були пущені на реконструкцію підприємств будіндустрії, щоб з часом наростити їхній потенціал і забезпечити всіх бажаючих будматеріалами. В принципі, в таких умовах розумний підхід. Але що робити сім'ям кримських татар, які змушені чинити протизаконні дії, і кримчанам, які вбачають у переселенцях «гальма» для вирішення своїх проблем? Над цим питанням у Криму і справді ще працювати і працювати всім разом. Тим більше, що кримчани 20 січня 1991 року референдумом остаточно визначили свою точку зору — відновити власну державність у формі Кримської Автономної Радянської Соціалістичної Республіки на інтернаціональній основі, в якій знайдеться місце всім народам півострова.

Володимир СКАЧКО,
спеціальний кореспондент «Голосу України».

Сімферополь — Ялта — Київ.

РО...

Детальніш...
кретно роб...
лення вимо...
ських перес...
Микола Шу...
сії Верховн...
тань держа...
міжреспубл...
ціональних ...

— Заяв...
18 травня ...
сумну річн...
ти кримсь...
ша на рівн...
нодавчого ...
органу пол...
трагічних ...
Рада Укра...
судила реп...
народу і ...
новлення ...
ливості, за...
гу пересел...
ня всіх ...
проблем К...
не порушу...
го народу.

На жал...
ли гірше.

Я...
РІ...

Сьогодні ...
викликає ...
кримських ...
до Криму ...
державної ...
спрняти ро...
тання. Спр...
нюється д...
ментами.

проживає ...
мільйона ч...
заселення ...
ма необхід...
кримські ...
утворення ...
автономії ...
Кримсько-...
ної Радян...
Республіки...

У перш...
ми можна...
Криму мо...
із республ...
або союз...
ні кошти, ...
ба зробит...
будь-якої ...
ви.

Другий ...
складніши...
потребує ...
географіч...
речно, кр...
право на ...
риторіальн...
у якій ф...
номної об...
округу? П...
ко зазнач...
Кримська ...
радянсько...
дованою ...
ною, а н...
територ...
кою. Тобт...
ність Кри...
татар, Кр...
цілісної ...
області. В...
20-ти адм...
було шіс...
ких, два ...
ських і с...
ціональни...
татарськи...
йонами б...
штинський...
підпорядк...
міськраді...
територіа...

ГОЛОС УКРАЇНИ

...алі вважаю, що
...нема, а є лю-
...таються додому
...го заслання. А
...о запитання, то
...ипадку потрібні
...пропозиції, а
...ня наших ви-
...го, тут і досі діє
...званої «процен-
...о з якою чисель-
...ного населення,
...не повинна пе-
...наприклад, 40
...е — ганебно і
...на те, щоб ми
...кратичним шля-
...ли впливати на

...політичні сили ...виступають за ...право кримських ...вати долю Кри-...дстові, що вони ... Ви не ...так... підхід мо-...и міжнаціональ-

...ТАР

...тацію на півост-
... Конф-
...ке ...нкнути че-
...ормованість 2,6
...имського населен-
... міжнародних
...Адже коли гово-
...раво народу на
...ння, то воно не
... чисельності
...у: сто чоловік чи

...же, дійсно, бути ... населенню ... прагне сьогодні ...інтернаціональ-

...ке інше питання.
...і права людини
...гаються. Право
...жавній перебудо-
...итетне як корін-
..., але доля ін-
...в напряму зале-
...о буде нова Кон-
...ції ж Кримської
...а кожним грома-
... зберігатися пра-
... мову, культуру,

...ТА' точка зору.
...еонід ГРАЧ, дру-
...й секретар крим-
...го обкому Ком-
...ртії України, го-
...татської комісії
...итань гармоніза-
...аціональних відносин.

...розцінюєте при-...сесією Кримської ...кларації про змі-... статусу Кри-

— Як позитивний акт у відновленні державності півострова у формі Кримської Автономної Радянської Соціалістичної Республіки.

— Кримської, а не Кримсько-Татарської?..

— Я сказав чітко: відновлення державності у тому вигляді, який існував. Ми довго, уважно і глибоко, із залученням значних інтелектуальних сил вивчали цю проблему, історію, соціальні і правові аспекти і дійшли висновку: Кримська республіка ніколи не була національною.

— Щодо відновлення автономії в Криму є кілька історичних аспектів: можна починати відновлення з ханства Гіреїв, з 1921 року, коли була створена інтернаціональна автономна республіка в Криму, із середини сорокових років, коли вона була ліквідована. На який час ви будете орієнтуватися, відновлюючи державність?

— На час із 1921 до середини сорокових років, коли тут існувала інтернаціональна держава. Хочу ще й відзначити, що принцип інтернаціоналізму особливо притаманний кримчанам. Я б навіть сказав, що Крим у плані тісних інтернаціональних стосунків між представниками різних національностей, а їх 110, то є мікропрототип майбутнього співіснування всього багатонаціонального Радянського Союзу. В Криму є повна гама проблем багатонаціональної держави, тому й підхід до них має бути відповідним — на основі рівноправності.

— Чи це не загострить стосунків із татарами?

— Я не хотів би відповідати за кримських татар, але схильний вважати, що здоровий глузд завжди перемагає. Крім того, і татари виступають за відновлення державності. Отже, ми рухаємося в цьому плані паралельно. Новий правовий і соціальний рівень відновленої державності — політична самостійність — дасть змогу вирішувати демократично і по-новому всі економічні і соціальні проблеми кримчан, в тому числі й татар. Татарську автономію не можна сьогодні розглядати тільки з колишнього так званого принципу «коренізації», коли ми чітко визначалися, на якому посту має бути татарин, росіянин, українець. Але ж сьогодні життя зовсім інше, діють демократичні механізми, і обрання на посади залежить тільки від ділових і політичних якостей людини, а не від національної приналежності.

Кримська автономія дасть можливість реалізувати свої національні права всім народам, які населяють Крим. Адже коли існувала колишня автономія в Криму, то на її території існували національні кримсько-татарські райони. То чому б нам і сьогодні не піти таким шляхом, щоб були у нас і татарські, і німецькі, і єврейські райони?

— А якісь консультації, зустрічі, обговорення самого механізму повернення і розселення татар з їхніми представниками у вас бувають?

— Всі структури області — і партійні, і радянські — досить тісно співпрацюють із кримсько-татарським населенням. Ми пішли на те, що один із заступників голови облвиконкому має займатися тільки цією проблемою, мати компетентний штат. Нами створено як структурний підрозділ спеціальний комітет у справах депортованих народів при облвиконкомі. Жодне засідання депутатської комісії облради з питань гармонізації міжнаціональних відносин не проходить, щоб не торкнутися цієї проблеми.

— Яку все-таки конкретну допомогу було надано?

— Близько ста тисяч кримських татар сьогодні живуть і працюють у Кримській області, діти вчаться, виховуються. Що тут можна ще додати? Без влади це зробити неможливо. І дуже добре, що Л. Кравчук на IV сесії сказав, що республіка має повернутися обличчям до цієї проблеми. Це дуже вчасно. Ми розуміємо складний стан економіки республіки, але якщо не можна допомогти нам ззовні, то можна хоч у нас менше забирати.

Згодом, перебуваючи в Кореїзі, в таборі татарських переселенців біля Ялти, я дізнався від голови Ялтинського міськвиконкому В. Усачова, що 5 мільйонів карбованців, які все-таки надійшли до бюджету області, були пущені на реконструкцію підприємств будіндустрії, щоб з часом наростити їхній потенціал і забезпечити всіх бажаючих будматеріалами. В принципі, в таких умовах розумний підхід. Але що робити сім'ям кримських татар, які змушені чинити протизаконні дії, і кримчанам, які вбачають у переселенцях «гальма» для вирішення своїх проблем? Над цим питанням у Криму і справді ще працювати і працювати всім разом. Тим більше, що кримчани 20 січня 1991 року референдумом остаточно визначили свою точку зору — відновити власну державність у формі Кримської Автономної Радянської Соціалістичної Республіки на інтернаціональній основі, в якій знайдеться місце всім народам півострова.

Володимир СКАЧКО,
спеціальний кореспондент «Голосу України».

Сімферополь — Ялта — Київ.

Офіційна точка зору

РОБОТИ — НЕПОЧАТИЙ КРАЙ

Детальніше про те, що конкретно робиться для задоволення вимог кримсько-татарських переселенців, розповідає Микола Шульга, голова Комісії Верховної Ради УРСР з питань державного суверенітету, міжреспубліканських і міжнаціональних відносин:

— Заява парламенту від 18 травня минулого року про сумну річницю репресій проти кримських татар — перша на рівні найвищого законодавчого республіканського органу політична оцінка тих трагічних подій. Верховна Рада України однозначно засудила репресії проти цілого народу і виступила за відновлення історичної справедливості, за всебічну допомогу переселенцям, за вирішення всіх міжнаціональних проблем Криму та України, не порушуючи прав будь-якого народу.

На жаль, далі справи пішли гірше. Не була створена окрема парламентська комісія з міжнаціональних питань. Сьогодні існує лише відповідна підкомісія з кількох чоловік, яку очолює депутат І. Македонський. Цього для республіки, де проживають 14 мільйонів неукраїнців, звичайно, замало. Не був створений і Державний комітет з питань національностей Ради Міністрів, голова якого входив би до уряду.

— А матеріальна допомога кримським татарам надається?

— Ми в цьому питанні займаємо принципову позицію. Оскільки насильницьке переселення татар відбулося тоді, коли Крим належав РРФСР, і сьогодні ця проблема має міжреспубліканський характер, то ми вважаємо, що фінансувати програму повернення репресованого народу на Батьківщину має союзний уряд. На це йому було виділено й кошти, з яких ми, на жаль, майже нічого не отримали. Все поки що на наших плечах.

Це, звичайно, не означає, що республіка усувається від допомоги кримським татарам. Наприклад, 21 січня 1991 року Президія Ради Міністрів УРСР прийняла постанову «Про державну програму розвитку української мови та мов інших національностей». До 2000 року на її виконання виділено 450 мільйонів карбованців. Із цієї суми частина піде й на розвиток мови, культури, освіти кримських татар.

Однак, повторюю, в умовах, коли скрізь так загострилися міжнаціональні відносини, і на Україні потрібно зберегти мир між народами, які її населяють, цього замало. Політика міжнаціональних відносин — і досі на залишковому принципі фінансування. Це — неприпустимо.

(Наш кор.)

Роздуми читача

ЯКОЮ БУТИ АВТОНОМІЇ РЕАБІЛІТОВАНОГО НАРОДУ

Сьогодні вже ні в кого не викликає заперечень право кримських татар повернутися до Криму і обов'язок органів державної влади — практично сприяти розв'язанню цього питання. Справа, проте, ускладнюється двома суттєвими моментами. Перший: в Криму проживає нині більше 2,6 мільйона чоловік, «вільної» для заселення площі обмаль і нема необхідних коштів. Другий: кримські татари вимагають утворення кримсько-татарської автономії у формі відновлення Кримсько-Татарської Автономної Радянської Соціалістичної Республіки.

У першому випадку проблеми можна вирішити. Землі в Криму можна знайти, виділити із республіканського (Україна) або союзного бюджету значні кошти, що, очевидно, і треба зробити. Це є нормою для будь-якої цивілізованої держави.

Другий момент набагато складніший і, на мій погляд, потребує детального історико-географічного аналізу. Безперечно, кримські татари мають право на свою національно-територіальну автономію. Проте у якій формі — АРСР, автономної області чи автономного округу? Перш за все слід чітко зазначити, що колишня Кримська АРСР була єдиною радянською автономією, побудованою за територіальною, а не національно-територіальною ознакою. Тобто це була автономність Криму, а не кримських татар, Криму як своєрідної і цілісної історико-географічної області. В Кримській АРСР із 20-ти адміністративних районів було шість кримсько-татарських, два німецьких, два єврейських і один український національний райони. Кримсько-татарськими національними районами були: Судакський; Алуштинський (нині територіально підпорядкований Алуштинській міськраді); Ялтинський (нині територіально підпорядкований Ялтинській міськраді); Балаклавський (нині частина територіально підпорядкована Севастопольській міськраді); Фотісальський (центром цього району був Албат — нині смт Куйбишеве Бахчисарайського району); Бахчисарайський. У 1934 році із 832 тисяч чоловік населення Криму тільки 25,3 відсотка становили кримські татари.

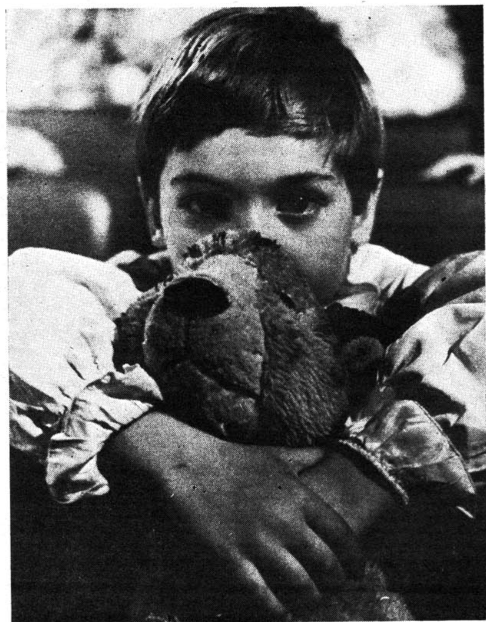
Національно - територіальна автономія кримських татар має бути створена, виходячи із наступних позицій: по-перше, саме на території Кримської області, де кримські татари здавна проживали і мали свої національні адміністративні утворення; по-друге, утворення цієї автономії не повинно дезинтигрувати сформовані територіальні господарські системи; по-третє, ця автономія повинна бути територіально цілісною і мати своє «ядро», яке стало б центром кримсько-татарського національного відродження. Завдання, звичайно, складне. На нашу думку, його вирішенню мало б сприяти створення «Кримсько-татарського автономного округу» в Кримській автономії у складі Української РСР. Виходячи із вищенаведених позицій, цей округ мав би включати три існуючих адміністративних райони: Судакський, Кіровський, Білогірський, а також місто Феодосію з територіальним підпорядкуванням районів її міськраді. Центром округу стала б Феодосія. Пропонована територія тісно зв'язана з історією кримських татар. Тут розташоване місто Старий Крим (колишній Солхат — перша столиця Кримського ханства), — а у Феодосію планував перенести столицю останній кримський хан Шагін-Гірей І. Включення до складу округу міст Алушти та Ялти в таких умовах недоцільно, бо функціонування сформованого тут рекреаційного господарського комплексу всесоюзного значення ввійшло б у суперечність із завданням кримсько-татарського національного будівництва. Питання про приєднання до автономного округу цих міст, а також Бахчисарайського району, очевидно, слід виважено вирішити в перспективі. Недоцільно також створення автономії у формі автономної області, оскільки довелося б тоді перетворювати Кримську область на край. Це якщо, звичайно, там не відновиться державність.

Одним із головних пріоритетів у сучасній громадсько-політичній та культурно-освітній діяльності в Криму та на Україні взагалі повинна стати робота щодо подальшого розвитку та зміцнення добросусідських відносин між кримськими татарами та основним сучасним населенням Криму, зокрема українцями. Адже історія стосунків українців та кримських татар на території українського Причорномор'я знає безліч прикладів їх мирного і взаємозбагачувального співжиття. Зокрема, українською мовою користувались інколи правителі Кримського ханства у своїх зносинах з польськими королями, або коли у 1675 році в кримсько-татарських улусах лютувала смертельна бубонна чума, кошовий атаман Іван Сірко дозволив кримським татарам оселитись на запорозьких землях.

Кримські татари не мають своєї національно-територіальної автономії в межах СРСР, або державності і національно-територіальної автономії поза межами Союзу РСР. Вони є завершенням етногенетичного процесу корінного населення півострова: кімерійців — скіфів — половців — «кримчаків», що привів до формування кримсько-татарського етносу. Він має право на власну державність.

Іван РОВЕНЧАК,
дійсний член Географічного товариства України.

Львів.

БЕЗЗАХИСНІ ПЕРЕД ЛЮБОВ'Ю

ЙОГО ВИСТЕЖУВАЛИ ЗА ВСІМА ПРАВИЛАМИ РОЗШУКОВОЇ СЛУЖБИ. ТИЖДЕНЬ ВИВЧАЛИ МАРШРУТИ, ОТОЧЕННЯ, КОНТАКТИ. «БРАТИ» ВИРІШИЛИ ВДОМА. УСПІХ ЗАЛЕЖАВ ВІД РАПТОВОСТІ.

«Група захоплення» висипала з міліцейського «уазика» та цивільних «жигулів» і розділилась надвоє. Перші, ховаючись у високій кукурудзі, приготувалися до атаки з боку городів. Другі рушили в наступ через ворота. «Ну, здається, тепер не втече, — дозволив собі розслабитися старший групи, коли учасники операції тісним кільцем оточили хату. — «Відчиняйте!». «Кубло» наче вимерло. На стукіт — жодних ознак життя. Навіть пес зачаївся у будці, хоч прибулі зухвало тупцювали в зоні його ланцюга.

— Ой, дивіться, скільки міліції понаїжджало, — як на гріх, з'явилися й небажані свідки.

— Та то знов приїхали Володьку до матері забирати. Видно, таки виграла суд... — просвітила публіку компетентна сусідка.

— І це за шмаркатим хлоп'ям, як за злодієм?.. Тьху ти... —, оцінила бойову готовність атакуючих стара бабця. — Краще, хлопці, пошукайте, хто до мене в погріб лазить.

«Хлопці» спішно ретирувалися по машинах: операція провалилася й цього разу.

Смішні дорослі: бабою Ягою лякають. А де вона? Скільки живе Володя на світі (а живе він уже багато — аж вісім років), хоча б раз та страшна баба з'явилася. Ні, найбільше Володя боїться маму. «Ну чого вона ходить за мною, чого причепилася. Боже, — складає руки на грудях, як змалку вчила набожна бабуся, — зроби так, щоб мама розлюбила мене, не носила гостинців...».

— Синочку, — не слухає мама волі Божої, знов приходить до школи й тицяє йому торбинку з подарунками. Взяти їх Володя візьме: вчителька накаже, але додому не донесить. По дорозі пожмакає дефіцитну шоколадку — і в кущі. «Бач яка, — гнівно шепоче, — піддобритися хоче. Треба було раніше...».

Що було раніше, він, чесно кажучи, не пам'ятає. Але татко каже, що мама зовсім не дбала про малого сина: він сам і купав його, і годував. У неї ж то сесія, то педрада. Татові Володя вірить. Він обманювати не буде.

— Хороші мами, синочку, на розлучення не подають. Їм сім'я дорожча, ніж робота, — втовкмачує Іван Михайлович у малолітню голівку, і Володя, як папуга, повторює «дорослу» істину.

Шкода, що судді не слухають тата. У мами, бачте, довідка: за немовлям не доглядала, бо довго лежала в лікарні з переломом ноги. Ще, кажуть, у неї умови кращі — великий новий будинок, де є для сина окрема кімната. А навіщо вона йому? З татом спати ж краще. Мама, мовляв, учителька, з нею він підтягнеться з математики. Ну, то й що? А майструвати вона вміє?

— Господи, — шепоче хлоп'я, — пошли нам доброго суддю. Хай присудить мене таткові.

Немає «доброго». Іван Михайлович уже і в Києві його шукав: дарма. Скрізь колишня дружина встигла дорогу перебігти, від району до столиці розжалобити всіх материнськими слізьми. Він уже й Володю з собою возив до Верховного Суду: з ночі чекали на прийом. Хлоп'я аж падало від утоми. Зате хай бачать, як хлопець до нього тягнеться. Побачили. Ще й мораль прочитали: ви б до зоопарку сина повели, а не по канцеляріях з ним сиділи. Був і в кількох редакціях. Розчарувався: теж мені, писаки, людям вони допомагають. Навіть не захотіли послухати магнітофонну плівку, на яку він записав Марійну істерику. А він так старався її «завести» того дня (ввечері треба було віддавати позичений магнітофон).

— Нічого, синку. Все одно тебе не віддам. Тільки ти стережися мами.

А як встерегтися? Марія Василівна, вигравши в суді, поміняла тактику. Вперше за рік з'явилася в школі не з гостинцями, а з... судовиконавцем. Поки та читала директорці папір, Марія схопила сина в оберемок, як торбину з цукерками — і до машини. Володя — в крик. Інші школярики й собі зарепетували, через двері, вікна полізли на вулицю. «Дітей крадуть», — понеслося селом. Директорка знепритомніла, вчителі розгубилися. З дороги люди біжать. Колгоспний фуражир, як гайдамака, з вилами в руках. У кульмінаційний момент батько нагодився (душа, як чула, кинув роботу і погнав машину до школи), встиг вчепитися за Володині ноги.

— Віддай, — і тягне до себе. Марія руки не відпускає.

— Ти віддай!

Зопалу сина ледь не роздерли. Добре, директорка отямилась, кинулася між них.

Доки батько возив хлопця по лікарнях і шептухах, мати бігала по кабінетах. Володю лікували від переляку, мама шукала... надійнішого судовиконавця. Що з тієї жінки взяти, вона й сама мало не знепритомніла від крику. От якби дужий чоловік, а ще краще два... Але й ціла група, як відомо (читай вище. — **Авт.**) не зуміла виконати рішення суду. Тільки й того, що «противник» потроїв пильність. Тепер і зовсім не підійти до сина. Володя є і наче його немає. Де-юре він її: ось і папери стверджують, з печатками й підписами. Все, як належить. А де-факто? Син хоч і незаконно, але таки батьків.

А й справді, чий він, Володя? Чиї інші діти, яких доля вберегла від сирітства, але покарала такою ось любов'ю. З покинутими напризволяще зрозуміло: то наше спільне горе і парафія Дитячого фонду. Мають опікунів і ті, в кого «вихователів» позбавлено батьківських прав.

У цих же «все гаразд». Батьки живі, з усіма належними правами. І від обов'язків не відмовляються. Навпаки. Тільки чому ж ці діти парадоксально нічиї?

Спеціально не називаю прізвищ своїх героїв: на їхніх дітей і так тикають пальцями. Не цікавить мене і сакраментальне «Хто винен?». Бог їм суддя. Справа не в конкретних випадках — у загальній картині: і судді, і кореспонденти все частіше одержують «завдання» — негайно повернути від щасливішого «опонента» сина (доньку). Мабуть, бідолашні батьки, вчамрівши від «життєвої тріщини», не зауважують дрібної деталі: шлях до дитячого серця, до його спокою не пролягає через пункти «народний суд» і «редакція».

Легко поділити килим, навіть в умовах жорсткого дефіциту можна «з принципу» розрізати його навпіл. Можна відсудити холодильник, телевізор, автомобіль. Найдорожчим речам байдуже до відвідин судового виконавця. А дитині?!

Сім разів переходила з рук у руки люблячих її батьків другокласниця Інна. Спочатку вона «дісталася» мамі. Квартиру розміняли. Тато приходив у гості. Потім «гість» став господарем: районний суд «віддав» Інну татові. Мама звернулася вище. Виграла. Але й тато пішов у наступ. Причому найактивнішу участь за всіх змін «влади» брали працівники міліції й суду. Я бачила одного разу їх під час «виконання». Звиклим до істерик своїх «клієнтів» службовим особам було абсолютно байдуже — забирають вони майно чи дитину. Особливо лютував судовиконавець. Вдома хворіли власні сини. і треба було віднести молоко, а тут б'ється в істериці жінка, кричить дівчинка. «Швидше», — підганяв батька, смикав за руку Інну і безцеремонно відштовхував матір. Картина нагадувала напад на великій дорозі, а не «встановлення справедливості», як трактував її тато. Невдовзі він, мабуть, шкодував, що так необачно оцінив роботу судового виконавця. Дружина тим самим побитом відбирала доньку. Дівчинку так затуркали, що вона... заховалася від обох під ліжком у сусідки. Витягли, як кошеня, щоб знову любити, викрадати, переховувати, шукати...

— Знаєте, ким я хочу бути? — запитала семирічна Оксанка — об'єкт мого чергового відрядження на цю ж тему. — Сиротою. Гуляла б із дітьми на вулиці, ніхто б мене не ховав у шафі. А вихователька читала б казки.

Я натякнула (обережно, щоб не травмувати) батькам про доньчину мрію. Гадаєте, щось зрозуміли? Тато не вхопився за ілюстровані «Казки», а намагався розповісти при дитині, як відмовляв свого часу студентку-дружину від аборту. Мама теж поділилася спогадами. І теж при Оксані.

Андрійка відчайдушний батько виніс сонного з палати кримського санаторію, куди мама привезла його відпочити після навчального року. (У нього, виявляється, був свій погляд на місце відпочинку). Ще детективнішу історію влаштували Богданові. Його «зняли» з поїзда два батька: кревний і хрещений. (Вартова-бабуся в сусідньому купе захопилася розповіддю про митарства доньки й онука). Трохи відхилилася від класичної схеми історія Романа: за нього воюють мама з бабусею (до речі, власною матір'ю).

Перманентна ворожнеча не прикрашає ні політиків, ні обивателів. Тим більше людей, які мають спільну точку прикладання найкращих, найніжніших почуттів. Тому, всупереч народній мудрості, яка намагається виправдати «мілітаристські» нахили членів колишнього подружнього союзу: «Від любові до ненависті — один крок», в нашій історії більше цікавить, яка віддаль пролягла між любов'ю і Любов'ю.

Хай дарують моє «святотатство» і Іван Михайлович, і Марія Василівна (іронія долі: вона також звернулася до редакції з аналогічним проханням — а ще мотивували під час розлучення, що не зійшлися в поглядах!), і всі інші дійсні та потенційні батьки-завойовники: не любов до дітей кидає їх у бій, а егоїстична зашореність. Найвищий прояв Любові — в намаганні творити благо, навіть наступивши «на горло власній пісні». Благо ж бо призначене не ворогові — дитині: її спокій і щастя — понад усі амбіції і дрібні перемоги. Попри всі печальні сімейні обставини Володі, Оксанки, Андрійки мають право на безжурне дитинство, не затьмарене інстанціями, де перевіряють на лояльність до тата і мами, не зіпсоване щоденною наукою ненавидіти, нічними жахами і гріховними молитвами. До справжньої Любові — довга дорога. Пройти нею набагато важче, ніж подати позов до суду. У воюючих сторін є шанс виграти і програти. В дітей альтернативи немає: вони завжди переможені.

Вам важко це зрозуміти? Шкода.

— Отож, ви не за мене? — запитав на прощання Іван Михайлович.

— Отож, ви не хочете повернути Володю? — заплакала Марія Василівна.

Невже тільки Божий суд заборонить з любові плодити зло?

Людмила КОХАНЕЦЬ, спеціальний кореспондент «Голосу України».

Фото Олексія ВАЩЕНКА.

ДІВОЧИЙ «ЗАКОЛОТ»...

Футбол

Мов вибухом бомби виявилося для мене повідомлення про сенсаційну подію, яка сталася в жіночій футбольній команді «Нива» (Баришівка). Посудіть самі. Інколи виникають великі скандали через те, що лише один гравець збирається змінити клубну прописку. А тут одразу дев'ять спортсменок разом із головним тренером Миколою Богданенком написали заяви про звільнення.

— І куди ж ви зібралися? — запитав капітана команди Тетяну Наумову?

— Дістали запрошення з міста Раменського, що в Московській області. Зарплату там пообіцяли пристойну — 300 карбованців. А ще — гуртожиток, хороші умови для тренувань і поїздки за кордон. До того ж, переходимо разом із нашим тренером, якого цінуємо і якому довіряємо.

— Таню, а що ж підштовхнуло вас до такого рішучого кроку?

— Оте рішення, повірте, зріло не один день. Вчинити саме так нас спонукала насамперед відсутність елементарних умов для тренувань, побутова невлаштованість. Ось уже протягом двох сезонів (до речі, переможних для «Ниви» — перше місце в профспілковому чемпіонаті країни 1989 року і «золото» офіційної першості Радянського Союзу 1990 року) ми чуємо самі лише обіцянки. Але й досі не маємо автобуса. На тренування, які змушені проводити в різних куточках Київщини, дістаємося електричками. Замість п'яти кімнат готельного типу одержали три. В них часто-густо ночує вся команда, бо заняття і матчі в Баришівці закінчувалися пізно і на київську електричку дівчата не встигали.

Лише торік, у січні, у нас утворився клуб. А перед цим отримували мізерну зарплату. Найбільша була в мене — 90 карбованців, бо маю вищу освіту. Решта задовольнялася сумами 50—70 карбованців. Преміальних, як кіт наплакав. І от є клуб, на який ми покладали великі надії. Нам визначили зарплату по 300 карбованців. Але начальство заборонило виплачувати стільки. Хоча в інших — не чемпіонських командах — платять більше. Нам, зрозумійте, було дуже прикро, бо своєю грою ми заслужили на шану.

Дійшло до того, що з нас навіть вимагали гроші (по 180 карбованців) за кожну годину тренувань на своєму стадіоні. І це при тому, що коштів ледве вистачало на зарплату та поїздки на календарні зустрічі. Змушені були тренуватися в селі, на полі, де паслася худоба. В інших випадках тренер домовлявся провести заняття в Ірпені, Вишгороді. Кілька разів нас пускали на Республіканський стадіон, колектив якого є нашим спонсором. І за це йому спасибі.

Так тривало протягом першого кола. Під час перерви ми сиділи в Баришівці, навіть інколи голодні.

Зустрічей з керівниками було досить. Директор агрокомбінату «Трубіж» (нашого головного спонсора) Дмитро Андрійович Маленко, інші впливові люди на словах не відмовляли ні в чому. Але на ділі все стояло на місці. Щоправда, вже пізніше дозволили тренуватися на стадіоні в Баришівці.

Але шторм не вщух. Зарплату і премії доводилось буквально виривати. В результаті нас обдурили. За перемогу в фінальному матчі пообіцяли премії по 500 карбованців. Якщо до неї додати гроші, зароблені за виграші в другому колі чемпіонату, то вийшло б близько 1200 карбованців. Але виплатили по 700...

Зрозуміло, у ставленні до ситуації капітана та її подруг багато емоцій. Тому цікаво було почути й інші думки.

— Для мене вся ця історія теж, як сніг на голову, — сказав голова Київського облспорткомітету Владислав Григорович Одуд. — Богданенко не підпускав нас і працівників обласної федерації футболу до команди. Вважаю, що в «Ниві» слід провести ретельну фінансову перевірку. Документи, щоправда, недавно отримали. Але про щось суттєве говорити поки не можу. Слово тут мають сказати фахівці. Втім, ситуацію, як на мене, ще можна врятувати. Я запропонував Тетяні Наумовій та її подругам зустрітися на тому тижні і спробувати знайти спільну мову...

Як бачимо, проблем залишається чимало. Є багато запитань, зокрема до Федерації футболу УРСР. Яке її ставлення до всього цього? І ще одне. Як сталося, що напередодні вирішального матчу чемпіонату СРСР між баришівчанками і московською командою «Серп і молот» з «Ниви» до київського «Динамо» перебігли провідні гравці — воротарі Валентина Савченко та Наталя Рябіченко, півзахисник, гравець збірної країни Галина Приходько, нападаюча Людмила Покотило?

І останнє. Коли писався цей матеріал, до редакції зателефонував Микола Богданенко й уточнив, що звільнився з «Ниви» за станом здоров'я. Працюватиме надалі в збірній СРСР (він — її другий тренер), а до Раменського.... не збирається. Але не переконаний, що то остаточне його рішення?..

Отже, в цій історії, яка ще, з усього видно, не завершилася, є чимало незрозумілого. Тому зачекаємо з висновками.

Віктор БРАНИЦЬКИЙ, спеціальний кореспондент «Голосу України».

З потоку повідомлень

СУДДІВСЬКА КОМІСІЯ УЄФА назвала прізвища арбітрів, яким доведеться обслуговувати чергові відбіркові матчі чемпіонату континенту та матчі європейських клубних турнірів.

На зустрічі київського «Динамо» з іспанською «Барселоною» призначені Сайм (Шотландія) та Петрович (Югославія).

ВІДБУЛОСЯ ЗАСІДАННЯ виконкому Федерації футболу України. На ньому розглядався ряд організаційних питань. Зокрема, члени президії визначили строк проведення установчої конференції Федерації футболу республіки. Датою названо 6 березня.

ВЕРЕС ЗАЦВІТАЄ ВОСЕНИ

Той день запам'ятався надовго... Офіційна ідеологія рапортувала про інтернаціоналізацію, чи точніше — русифікацію, а в Гончаревій оселі, що на Печерську, відкрилася виставка українського національного мистецтва. Реакція керівництва республіки була миттєвою: виключення з партії, охрещення «націоналістом», вимога здати експонати... Доморощені суперінтернаціоналісти швидко розправлялися з кожним, хто відстоював рідну мову, рідні традиції. Що ж, інквізитори ніколи не милували єретиків.

Єретик — це слово, мабуть, найбільше підходить до неординарної постаті Івана Макаровича Гончара, про чиї заслуги ми лиш недавно почали говорити вголос. Та що ми? Навіть наша рідна влада була змушена визнати його як людину дуже значну для культури. Підтвердження цьому — присудження майстрові Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка. Факт сам собою дуже неординарний, бо, на жаль, таких фанатиків справи, здебільшого, визнають після смерті. Прикладів маємо доволі: Василь Стус, Григір Тютюнник, Сергій Параджанов...

Пережити довелося багато. Проте вистояв. Не піддався ідеологічній анафемі. Так і залишився справжнім українським інтелігентом. А музей діє і по сей день. Як співчасник всього того, що відбувається з нами, українцями. Одинадцять книжок-відгуків, мов томи чвертьвікової історії з тисячами вражень відвідувачів, — засвідчують це.

Багатющим матеріалом, який зібрав Іван Макарович, цікавляться не лише в республіці. Незабаром канадські бізнесмени видаватимуть Гончареві етнографічні дослідження, які дбайливо зібрані в п'ятистах фотоальбомах.

Іван Макарович не тільки етнограф. Його скульптурна галерея багата й розмаїта: пам'ятники Максимові Горькому в Ялті; Тарасові Шевченку в Яготині, Катерині Білокур у її рідній Богданівці, Іванові Гонті в Гонтівці, поблизу Могилева-Подільського. А ще й скульптурні портрети, живописні полотна.

Вісімдесят років, кажуть, — осіння дата. Але й восени зацвітає верес. Тож зичимо Вам, Іване Макаровичу, міцного здоров'я і творчої наснаги на многая літа!

Надія ПОТУЛЬНИЦЬКА.

Фото Ігоря ЯЦЬКОГО.

ПОГОДА

25—26 січня на більшій частині території України невеликі опади, переважно у вигляді снігу, слабка хуртовина, ожеледь. Вітер північно-західний, 7—12, місцями пориви, 15—20 метрів на секунду. Температура повітря від 3 морозу до 4 градусів тепла.

По Києву та області сьогодні очікується мінлива хмарність, ввечері місцями невеликий сніг, вітер північно-західний, 17—12 метрів на секунду, температура 0—5 градусів морозу.

Йду за часом, як за плугом

СПОДІВАЙСЯ НА САМОГО СЕБЕ

З 20-х РОКІВ І ПО СЬОГОДНІШНІЙ ДЕНЬ Я БУВ ЖИВИМ СВІДКОМ СТРАШНОЇ РУЙНАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ЯК ЧУЖИНЦЯМИ, ТАК І ДОМОРОЩЕНИМИ ЯНИЧАРАМИ.

Наша рідна українська мова — це основа нашої безмежно багатої культури. Це наш дух, наш космос, наша душа, наша пісня, якій світ дав найвищу оцінку.

Врешті-решт — це ми. Зникає мова — зникає нація.

За довгі роки поневолення України її сусідами, особливо Росією й Польщею, нашій культурі духовності завдано тяжких ран. Всіляко нищив український дух і тоталітарний режим, починаючи з правління «батька усіх часів» і «усіх народів».

З 20-х років і по сьогоднішній день я був живим свідком страшної руйнації національної культури як чужинцями, так і доморощеними яничарами. Руйнувалися наші безцінні святині, палилися українські бібліотеки, безжально витіснялася рідна мова з державних установ, середніх і вищих навчальних закладів. Ярлик «націоналіста» відразу чіплявся кожному лише за те, що розмовляв рідною мовою. Внаслідок такої «інтернаціоналізації» наш народ вироджувався, був позбавлений знань про власну історію, культуру. Якщо на селах за інерцією ще трималося рідне слово, то міста безжально русифікувалися і денаціоналізувалися. Українська культура з року в рік занепадала.

Велика Вітчизняна війна принесла для неї ще більше лихо. Для посилення русифікації тривало шалене перемішування народів. Ще з юнацьких літ я був національно свідомою людиною, глибоко переживав таке становище, з яким не міг змиритися, а тому завжди шукав бодай найменшої нагоди протидіяти йому. Ще на фронті, я дав собі клятву: як тільки залишуся живим, то всі свої сили, енергію та кошти використаю для створення такого осередку нашої мистецької, а відтак і духовної культури, де можна було б відкривати українцям очі на багатства нашого дому.

І от чудом уцілів, повернувся з фронту. І потяглися роки подорожей по всій Україні з метою пізнання, збирання та дослідження зразків-скарбів нашої мистецької та побутової культури. За 35 років мандрівок я зібрав багату колекцію, створив домашній музей, який став вогнищем відродження нашої культури та рідної мови.

Цей домашній музей зіграв для України, як на мене, неординарну роль. Тисячі людей уперше в житті дивилися на те, що вже, здається, було навіки втрачено й забуто. Дивилися й замислювались, у багатьох з них пробуджувалась національна гідність.

І мені цей музей дав багато цінного. Перш за все — наштовхнув на думку створити Товариство охорони пам'яток української культури. І насамперед рідної мови, як найголовнішого пам'ятника культури, ідею відродження нашого етносу, наших безмежно багатих поетичних звичаїв і традицій, які йдуть із глибини віків: величальних пісень, колядок, щедрівок, веснянок, купальських традицій, обжинкових тощо.

Та, на превеликий жаль, мої надії щодо товариства не справдилися. Воно стало формальною організацією, як і багато інших. У ньому знайшли пристанище різного роду відставники та денаціоналізовані люди, які нічого спільного з нашою мовою не мали, а відтак — зневажливо ставилися до неї. Підтвердження цьому — безперешкодне руйнування наших святинь, денаціоналізація народної творчості, русифікація школи.

Мені довелося побувати на одному із засідань товариства. Там майже не розмовляли рідною мовою. Отже, про яке рятування культури можна було говорити!

З великим зусиллям нам із Степаном Кириченком вдалося у тодішній ситуації створити це товариство. І ось така прикрість... Крім того, деякі некомпетентні дописувачі, подібні до Віктора Вичерського, не знаючи історії створення цього товариства, пишуть усілякі нісенітниці про нього. Хоча й не відають, хто був його ініціатором і фундатором. Щоправда, робило товариство й деякі корисні справи. Наприклад, створення музею побуту й архітектури, який відіграє значну роль у відродженні архітектури, етнографії і побуту нашого народу. Та, на жаль, і тут справи не зовсім втішні.

Робота музею застигла на певному етапі свого розвитку. Хоча там і є чудові знавці народної культури — такі як Лідія Орел та інші. Але більшість працівників музею малокомпетентна, бо навіть у побуті не користується народною мовою.

Національну свідомість треба виховувати з дитинства. І робити це засобами просвіти, випуском масовими тиражами книг з історії, географії, народознавства та краєзнавства. Це дуже важливо. Але не треба забувати й про тих, хто вийшов з дитячого віку. І ще одне. Слід завжди пам'ятати: ніякі добрі наміри ні до чого доброго не призведуть, якщо не буде особистого прикладу, творчого боріння.

Іван ГОНЧАР.

НАД НОМЕРОМ ПРАЦЮВАЛИ:

Заступник редактора Леонід Самойленко.

Чергові редактори — Віктор Косарчук, Володимир Савцов.

Автор макета, змінний секретар — Євген Українець.

Випусковий — Олексій Бондаренко.

Оформлення — Володимир Кисельов.

Коректори: Тамара Баштанник, Наталія Власик, Людмила Морозова, Людмила Ісєєва, Антоніна Сильверстова, Любов Станачич.

Верстальники: Тетяна Балюк, Алла Будникова, Марія Солодюк, Ольга Яценко, Анатолій Артеменко, Сергій Скаженюк.

Лінотипісти — Тетяна Мухіна, Наталія Позняк.

* * *

Ордена Леніна комбінат друку видавництва «Радянська Україна», 252047, Київ-47, проспект Перемоги, 50. Індекс 60955.

Тираж 165.650.

Передплатна ціна на рік 19 крб. 60 коп.

Зам. 03150171.